talis immutatio, cum adeo diverso tendendi modo qui semper cadit sub actualem cognitionem & sub experimentale exercitium potentiæ? Quod si defectu reflexionis aliquando non advertatur talis interruptio, aut per oblivionem excidat numerus, per accidens est; nam hoc ipsum etiam sæpe fit in discernenda specie, item in variis casibus circa numerum, ut si quis scandalizarit aliquam multitudinem: unde sicut tum sufficit dicere, an fuerit magna vel parva multitudo, ita hic sufficeret dicere, circiter; aut diuturnitatem temporis, quo continuati sunt illi actus.

175 2. Si voluntas non fuerit efficaciter retractata, manet unum numero peccatum, v. g. Cajus legit turpem librum; Titius dissuadet; audiens Cajus hæret suspensus, quid agat, sed resumpta voluntate pergit legere: hic est unum numero peccatum, & satisfacit dicendo, semel legi librum turpem, quia voluntas non fuit absolute & efficaciter retractata. E contra si serio voluisset abstinere, & statim post iterum legisset, deberet dicere, bis legi, secundum dicta n. 174.

176 3. Si voluntas non fuerit retractata formaliter, sed interruptio facta sit per deliberatam conversionem ad aliquid incompossibile cum priore intentione, est retractatio interpretativa, quæ etiam multiplicat peccata, hoc ipso enim, quod advertenter velit aliquid aliud incompossibile, censetur non velle, quod prius volebat, uti recte Spor. *de pen. nu.* 437. Similiter dicunt Tann. *d.* 4. *q.* 2. *d.* 4. & Averf. *q.* 72. *f.* 2. quando quis semel peregit suum conatum, quamvis irritum; vel ab eodem conatu quamvis imperfecto desistit ex tædio vel lassitudine, sine proposito ultra pergendi, itaut jam videatur conatus ille finitus, si postea voluntatem renovet, est aliud numero peccatum; cum enim prior cum posteriore nullam habeat connexionem aut dependentiam moralem, non possunt censeri unus moraliter actus; hinc, inquit Lugo, qui voluisset hoc die occidere Cajum, si hoc die non occidat, censetur voluntas illa cum hoc die finita, quamvis expresse non retractet, ideoque si cras iterum velit, erit aliud numero peccatum. Idem dicit Dicast. *n.* 73. si volens occidere, veniat ad locum, ubi putabat esse hostem, & quia audit procul abiisse, ac post mensem redituram, si decernat tunc occidere, est novum peccatum, quamvis prior voluntas non fuerit retractata. Idem dicit n. 95. quandocumque per lapsum temporis est talis dispositio, ut nunc non commoveretur ad desiderium occidendi, quamvis ipsi occurreret de eo cogitatio; tunc autem censetur esse talis dispositio, si intervenerit aliqua mutatio, v. g. si hostis interim fecerit ipsi aliquod beneficium, tunc enim virtualiter erit revocata prior voluntas occidendi, unde si renovetur, erit aliud numero peccatum; & idem est in aliis materiis.

177 4. Quando interruptio facta est per conversionem deliberatam vel indeliberatam ad aliquid aliud adhuc compossibile cum executione prioris intenti, tunc tantum multiplicabuntur peccata, si singuli actus habeant aliquid, in quo consummentur, nec invicem sibi subordinentur, quod maxime contingit in peccatis internis, v. g. odiis, delectationibus morosis, quæ erunt tot numero, quoties voluntas interrupta illos actus repetet, uti recte Castr. *p.* 3. *n.* 17. & Dic. *n.* 99. contra alios, tunc enim nihil habent, in quo uniantur. Notat tamen Averfa *sess.* 3. si quis unico iræ impetu sæpius per repetita desideria interna optaret malum proximo, id censeri unum, & idem est in aliis materiis. Addit Dic. *num.* 107. si quis aliquid turpe appetens, nec cogitans abstinere ab eo affectu, casu per aliquid occurrens distrahatur, & statim redeat ad appetitionem priorem, adhuc censeri unum actum, quamvis enim illi actus propriè sibi non subordinentur, tamen objectum mansit moraliter præsens. Quod si actus sibi subordinentur, vel sine notabili interruptione continuentur in aliquo opere exteriore, ut plures actus odii contra inimicum, cujus mors quæritur per aliquod medium externum, hi omnes sunt unum peccatum, secundum dicta n. 168. quia moraliter uniuntur, partim in illa voluntate occidendi, partim in illo uno medio externo, quo intenditur mors, & tunc actus alius, quo renovatur propositum, veluti naturaliter suboritur ex priori actu, facitque moraliter unum cum illo.

178 5. Quamvis actus tales sint sibi subordinati & continuentur in aliquo medio seu opere externo, tamen si inter unum & alterum intercedat nimis magna mora temporis, non manebit unus moraliter actus, uti habet communis contra Tamb. *de Conf. l.* 2. *c.* 1. *n.* 32. ubi cum Dic. *n.* 65. & aliis docet, quantumcumque sit magna interruptio, non multiplicari peccata, nisi simul adfuerit retractatio prioris voluntatis, sed hoc communiter & merito rejicitur ab aliis. Quanta autem hæc mora esse debeat, ut censeantur plura peccata, non potest una regula definiri. Aliqui nimis laxe extendunt ad septimanas, menses & annos; alii nimis rigide contrahunt ad diem & horas; verum relinquendum est judicio prudentis habita reflexione ad intensionem actus antecedentis, qui imperabat executionem; item ad naturam occupationis, quæ animum alio abstrahit, denique ad alias circumstantias, quæ dici possent priorem actum quasi abolere: optimum erit, quod suadet Averfa cum aliis communiter, ne pœnitens explicet moram temporis, & consuetudinem sæpe vel non sæpe repetendi tales actus per diem aut septimanam.

179 6. Qui ex eodem impetu, & deliberatione statim repetit actum, v. g. qui sæpius alterum percutit, convitiatur, blasphemat, pejerat, detrahit, si in eadem maneat materia, secundum Castr. *n.* 5. Dic. *n.* 77. aliosque multos, & graves AA. committit unum numero peccatum, quia censetur idem actus repeti: idem est, si quis continue pluries osculetur eamdem puellam, uti habet Averfa: item si quis, postquam dixit contumelias & ob aliquid occurrens intermiscuit aliqua alia verba, si in eodem congressu repetat easdem contumelias, uti habet Dic. *n.* 107. Item si quis ex uno gulæ impetu die vetito per tempus unius prandii plures carnes etiam diversas comedat, ut notant Lugo, Gob. Stor. *l.* 1. *p.* 3. *n.* 574. Similiter quando quis statuit furari plures pannos ex una officina, quos omnes quasi una vice apprehendit, hoc ipso quod invadat officinam & possit tollere, quos volet, quamvis tota nocte efferat per repetitos actus, quia nempe una vice tollere non potest, est unum peccatum, quia est una apprehensio, cui subordinantur & deserviunt plures actiones intra breve tempus repetitæ. E contra si quis ex eodem impetu per repetitas actiones inferat diversa vulnera, dicat diversa convitia aut blasphemias, aut in diversis materiis pejeret aut detrahat, communis sententia est, inquit Castrop. *n.* 6. esse plura peccata, probabile tamen putat ipse cum Bon. esse unicum; quid autem probabilius dicatur, colligi potest ex sententiis relatis a n. 156. Dicendum vero est absolute contra aliquos apud Mendo *dis.* 2. *n.* 2. fore duo peccata, si quis ex eodem impetu & deliberatione haberet duas cum eadem copulas sibi succedentes, quia talia, si semel sint facta, ob specialem suam conditionem non censentur unquam eadem repeti, nec simul facere unum.

Q. 30. *Quandonam peccatum omissionis numero multiplicetur?* 180
R. Docebunt exempla, unum de omissione Missæ, alterum de omissione restitutionis, quæ facile applicabuntur ad alias materias.

§. 1. Qui pridie Festi decrevit non audire Missam in Festo, toties peccat, quoties cum morali interruptione repetit hoc propositum ante Festum, quia ante hunc diem, nihil est, in quo volitiones illæ possent continuari aut dici moraliter unum, necdum enim est omissio Missæ, quæ tunc necdum præcepta est, & tantum ponitur causa remota illius omissionis, ut habet S. Th. 2. 2. *q.* 79. *art.* 3. *ad* 3. Si autem ipso die Festo primo mane decernat non audire Missam, quam per totum mane audire posset, & sæpe ad meridiem usque repetat hanc volitionem, Oviedo *contr.* 5. *a n.* 110. dicit fore unum peccatum, qualiscumque fuerit interruptio volitionum, dummodo interim non retractarit voluntatem, quia a primo mane incepit exterius peccare per omissionem Missæ tunc debitæ, ut habet S. Th. supra, & hæc una omissio quasi continue producitur usque ad ultimum tempus, non enim ideo præcise peccat, quia eam non audit ultimo tempore, sed quia eam toto mane non audit. E contra Vasq. & Castr. *t.* 2. *d.* 3. *p.* 3. *n.* 17. probabilius putant tunc tantum fore unum peccatum, si omissio fuerit decreta ex intentione unius operis incompossibilis cum Missa, & toto mane continuati, quale posset esse studium, tunc enim omnes volitiones, quæ renovantur, sufficienter uniuntur in uno illo opere, tanquam medio, per quod excluditur Missa: si autem non fuerit intentum vel continuatum tale unum opus, toties peccatur, quoties cum interruptione morali renovantur illæ volitiones, quia hæ non sunt unum, neque inter se, uti patet, neque in omissione Missæ, quæ toties desinit esse voluntaria, quoties intercedit intrrruptio prioris voluntatis omittendi; & de hac est loquendum, ut supra locuti sumus de multiplicatione numerica peccati commissionis, unde inquit Gom. *d.* 102. *sess.* 8. *n.* 4. si prius volens omittere indormiisset, & experrectus iterum vellet omittere, esset duo peccata.

§. 2. Qui rem ablatam pergit injuste retinere, multiplicat 181
numerum peccati, imprimis si prius voluit restituere, & postea iterum non velit, aut data opportunitate non restituat. Deinde quoties renovat voluntatem non restituendi, cum tali deliberatione animi, ut quamvis antehac nolluisset non restituere, jam nollet, uti notant Ovied. *n.* 112. & Diana *p.* 2. *tr.* 16. *R.* 25. Addit Castr. *n.* 2. si prius non potens restituere, & postea iterum potens non restituat, quia per impotentiam discontinuata fuit prior voluntas, cum retentio tunc non esset peccaminosa, ut antea; quod etiam affirmat, si non amplius cogitarit de rententione, & diu post recordans pergat retinere, intermedio enim tempore retentio non erat actualiter voluntaria, neque prior voluntas continuabatur in aliquo effectu, qui esset causa illius retentionis, ergo cum de novo fiat voluntaria, de novo fit peccatum. Putant etiam Suar. Mol. Dic. *de just. l.* 2. *t.* 2. *d.* 1. *n.* 67. peccatum non restitutionis multiplicari numero per interruptionem somni, aut etiam omnimodæ distractionis, quia tunc nihil manet exterius, in quo continuetur, cum omissio nihil sit; verum contradicunt alii cum Lug. *de præb. d.* 16. *nu.* 548. docentes posse esse, per se loquendo, unicum peccatum, quamvis per plures annos non restituat; si tamen sit obligatio confitendi circumstantias notabiliter aggravantes, poterit ratione longæ durationis esse obligatio addendi tempus injustæ retentionis. Et idem dicendum est in aliis materiis, quandocumque negligitur impletio alicujus, ad quod est obligatio, sive ex præcepto, uti ad Confessionem, vel Communionem annuam, sive ex voto.

Pro praxi circa Confessionem peccatorum quoad numerum, 182
plura addentur *l.* 6. *p.* 2. quando de Confessione, nam ex hactenus dictis de distinctione specifica & numerica, satis apparet in his plus esse tribuendum judicio naturali, item usui fidelium ac sensui communi prudentum, quam scrupulosæ considerationi scholaticorum, uti etiam advertit Haunold. *n.* 419.

CAPUT II.

De peccatis in specie, mortali, & veniali.

DUBIUM I.

Quid sit peccatum mortale & veniale?

„ Resp. 1. Mortale est, quod ob sui gravitatem, gratiam 183
„ & amicitiam cum Deo solvit, pœnamque æternam me-
„ retur. Dicitur *mortale*, quia spiritualis vitæ principium, gra-
„ tiam scilicet habitualem tollit, & mortem animæ affert.

„ Veniale est, quod ob suam levitatem gratiam & amicitiam
„ non tollit, etsi fervorem charitatis minuat, & temporalem
„ pœnam mereatur. Dicitur *veniale*; quia salvo vitæ spiritua-
„ lis principio, scilicet gratia, languorem animæ facile cura-
„ bilem infert, veniamque facile consequitur.

„ Resp. II. Mortale peccatum duplex est, aliud est mortale
„ ex genere suo, aliud ex accidente. Mortale ex genere suo
„ est,

„ est, quod per se lædit charitatem Dei vel proximi quoad per-
„ sonam, res aut jura, vel nos ipsos corrumpit graviter. Ita
„ Azor. *l.* 4. *c.* 9. Sanch. 1. *mor. c.* 3. *Unde resolves:*

„ I. Peccata contra bonum proprium commissa ut plurimum
„ sunt venialia ex genere, ut v. g. inutilis & vana concupi-
„ scentia, vana oblectatio, prodigalitas, curiositas, superflui-
„ tas, cultus, & vestitus, nugæ, otium, excessus in cibo, po-
„ tu, somno, risu, usu conjugii, timore, tristitia, appetitu
„ pecuniæ, laudis, &c.

„ II. Peccata contra virtutes Theologicas, sunt mortalia ex
„ genere suo, quia nocent bono alicui interno Dei, v. g. ve-
„ racitati, misericordiæ, charitati. Item fere omnia, quæ
„ unt contra Decalogum, quia quæ committuntur contra tria
„ prima præcepta, nocent similiter Deitati, scientiæ, omni-
„ potentiæ divinæ, ejusque honori externo vel interno: quæ
„ vero contra reliqua præcepta fiunt, nocent personæ, bono,
„ aut juri proximi.

„ III. Peccata illa septem, quæ dicuntur Capitalia, non o-
„ mnia sunt mortalia ex genere suo, quia non omnia graviter
„ Deum aut proximum lædunt, vel nos ipsos corrumpunt.

„ R. III. Mortale ex accidente, dicitur, cum actus aliquis
„ venialis aut indifferens, fit per accidens mortalis, de quo *infra*.

ADDENDA.

184 *Quæst.* 31. *An dentur peccata aliqua de se mortalia, alia de se venialia?* R. non omnia peccata esse æqualia, constat ex dictis *n.* 114. Circa quæstionem autem hic propositam, refert varios errores Bellarm. *de amissl. gratia l.* 1. *c.* 4. nam 1. Jovinianus & Pelagius dixerunt absolute omnia peccata in omnibus hominibus esse mortalia. 2. Vvicleff. & Clavinus dixerunt omnia quidem esse in se mortalia, sed solis reprobatis reputari tamquam mortalia, prædestinatis autem tanquam venialia. 3. Lutherus, Melanchton, Kemnitius aliique dixerunt fidelibus solam infidelitatem imputari ad mortale, in jnfidelibus autem omnia esse de se mortalia, quamvis aliqua ex Dei misericordia imputentur ad pœnam tantum temporalem. 4. Quidam Lutherani concedunt etiam in infidelibus plura mortalia præter infidelitatem, sed dicunt omnia in his imputari tantum ut venialia. 5. Ex Catholicis DD. aliqui, saltem in speciem, favent his erroribus, nam Bajus, Gerson, Almainus & Roffensis etiam dixerunt mortale & veniale non differre ex natura rei, sed omnia esse mortalia, quædam vero ex Dei misericordia & bonitate esse venialia; Tannerus tamen *d.* 4. *q.* 5. *dub.* 1. recte ostendit eos, quoad rem, dissensisse ab hæreticis, & Arr. *d.* 48. *sess.* 2. dicit, Catholicos illos tantum voluisse, quod aliqua sint venialia ex Dei ordinatione, quia aliqua antecedenter prohibuit tanquam venialia tantum, quæ prohibere potuisset tanquam mortalia, hinc J. Poncius *d.* 22. *n.* 23. defendit sententiam horum DD. dicens in terminis, *Nulla peccata venialia sunt ita talia ex natura sua, quin possint prohiberi sub pœna peccati mortalis, & reddi mortalia; unde quod sic non prohibeantur, oritur ex bonitate & misericordia Dei*; an autem hæc fuerit mens illorum DD. parum refert, saltem non ideo fuerunt hæretici, quia errorem suum non defenderunt cum pertinacia. Pro confutandis erroribus reliquis, tenenda sunt sequentia:

185 §. 1. Dantur peccata, alia mortalia, alia venialia, nam *Matt.* 5. dicitur: *Qui irascetur fratri suo, reus erit judicio; qui dixerit raca, reus erit concilio: qui dixerit fatue, reus erit gehenna ignis*, quæ SS. PP. apud Bellarm. *c.* 9. applicant venialia & mortali. Item Matth. 23. dicitur de Pharisæis, *Excolentes culicem, camelum ante glutientes*, idest in levibus scrupulosi, & graviora non curantes: Lucæ 6. reprehenditur videns festucam in oculo alieno & non curans trabem in suo. Item de mortalibus dicitur ad Rom. 6. *Stipendium peccati mors*. Ad Gal. 5. *Manifesta sunt opera carnis &c. Qui talia agunt, regnum Dei non consequentur*. De venialibus dicitur Proverb. 24. *Septies enim cadet justus & resurget*, quæ verba licet S. Aug. *de civit. l.* 11. *c.* 31. explicet de tribulationibus, tamen S. Hier. *in comment.* & alii communiter intelligunt de venialibus. Eadem venialia comparat Apost. 1. ad Corinth. 3. cum fœno & stipulis: Jacobi 3. dicitur. *In multis offendimus omnes*; 1. Joan. 2. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus & veritas in nobis non est*: circa quæ verba S. Aug. *de Civ. l.* 14. *c.* 9. ait: *Non est qualiumcumque hominum hæc vox, sed vel maxime piorum & multum justorum & Sanctorum*. Ipsum docet Trid. *sess.* 14. *c.* 5. ubi dicit mortalia esse necessario confitenda, non item venialia: & hoc ipsum manifeste asserunt SS. PP. apud Bellarm. *c.* 5. *& seqq.*

186 §. 2. Fideles & prædestinati possunt peccare mortaliter; e contra infideles & reprobati venialiter, vel nullo modo per actiones suas. *Pars* 1. patet, quia David, in quantum homicida & adulter, item Magdalena, in quantum dicitur fuisse in civitate peccatrix, peccarunt mortaliter, sed hi erant fideles & prædestinati: ergo. *Par.* 2. *prob.* quia infidelis & reprobatus potest jocose mentiri, hoc autem est veniale tantum: ergo. *Pars* eadem, uti & *tertia* definitur in Trident. *sess.* 6. *Can.* 7. *Si quis dixerit opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vere esse peccata vel odium Dei mereri &c. anathema sit*. Ratio est, quia infidelis potest dare eleemosynam ex commiseratione in pauperem extreme egentem, hoc autem non est peccatum, nam Deus hortatur ad talem misericordiam, & punit, si negligatur, uti habetur Matth. 25. ergo. Idem evincitur ex prop. ab Alex. VIII. damnatis, quas n. 12. retulimus.

Objic. 1. Ad Rom. 8. dicitur: *Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo*: ergo apud fideles & prædestinatos nihil est mortale. 2. *Ibid. c.* 14. dicitur: *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est*: sed nullum opus infidelis est ex fide: ergo omne opus infidelis est peccatum. R. *Ad* 1. Apostolus, tantum vult, quod in illis, qui sunt justificati per Christum, nihil sit damnabile, id est, in illis nihil sit dignum damnatione, cum per gratiam sint amici Dei, quamdiu manent in Christo seu in gratia per Christum illis data. *Ad* 2. Non esse ex fide, significat, esse contra dictamen conscientiæ, ut patet legenti antecedentia, falsum autem est, quod omne opus infidelis sit contra dictamen conscientiæ.

§. 3. Fideles possunt aliter peccare mortaliter, quam per in- 187
fidelitatem uti definit Trid. *sess.* 6. *c.* 15. *& Can.* 27. Ratio est, est, quia infideles possunt fornicari, adulterare, furari &c. sed hæc non sunt infidelitas, & tamen sunt mortalia quia de illis dicitur 1. Corinth. 6. *Regnum Dei non possidebunt*: ergo.

§. 4. Non est ab imputatione Dei quod aliquid sit peccatum 188
mortale vel veniale, quod mereatur pœnam æternam vel temporalem. Probatur in primis quoad opera hominis justi ex Trid. *sess.* 6. *c.* 15. *Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri, tantummodo ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem, anathema sit*. Deinde probatur universaliter, 1. Quia mortale, quamdiu est, ex natura sua habet, quod exigat odium abominationis & inimicitiæ Dei, cum enim mortaliter peccans perfecte & vi sui actus perpetuo se avertat a Deo, tollendo a se gratiam, per quam solam redeundum esset ad Deum, hoc ipso meretur, ut Deus perpetuo avertatur ab eo & æternum puniat: hoc non habet ex natura sua veniale, alioquin Deus posset non odiose odio abominationis & inimicitiæ, hoc autem falsum est, quia veniale stat cum gratia, uti docet Trid. *sess.* 6. *c.* 11. *Quantumvis Sancti & justi in levia saltem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata quandoque cadant, non propterea desinunt esse justi*: ergo veniale ex natura sua & præscindendo a Dei imputatione habet, quod non sit mortale, & consequenter quod non mereatur pœnam æternam. 2. Deus juste imputat peccatum, unumquodque est malum & intrinsece imputabile, ergo antecedenter ad Dei imputationem habet esse tale, ut exigat imputari vel graviter vel leviter: si enim sit prudens imputatio, debet haberi ejus fundamentum, alioquin verbum otiosum aut etiam actus indifferens possent ad mortale imputari. 3. Si ex imputatione sit peccatum, ergo ultimum in quod resolvetur peccatum, erit imputatio Dei, & poterit homo dicere Deo: ideo offenderis, quia tu vis.

Objic. 1. Psal. 31. dicitur: *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*: ergo ex imputatione Dei est peccatum. 2. Ecclesia pro animabus in solo veniali defunctis orat Deum ne absorbeat eas tartarus, ut pœnas inferni non sustineant, &c. ergo agnoscit posse ideo adhuc damnari, & petit misericordiam Dei, ne id fiat. 3. Omne peccatum est grave vel leve respectu Theologice per respectum ad legem Dei graviter vel leviter obligantem, ergo omne peccatum est grave vel leve per respectum ad volitionem Dei, ergo est tale, quia Deus vult esse tale, & imputat ut tale. Resp. *Ad* 1. n. conf. quia etiam ille est beatus, cui Deus remisit actuale peccatum, nec tamen inde sequitur, ergo ex non remissione est actuale peccatum, sed potius sequitur oppositum, quod non remissio supponat actuale peccatum: Deinde imputari hic significat tam perfecte remitti, ut nihil de pœna etiam maneat, sed homo redeat ad primam & æque perfectam cum Deo amicitiam, ut recte explicat *Le Blanc* in hunc locum: David enim immediate ante erat locutus de remissione culpæ, ergo hic tantum intelligit perfectam remissionem pœnæ. *Ad* 2. Ecclesia sic orans considerat animas veluti e corpore migrantes aut jam emigraturas, & orat pro eis veluti necdum judicatis, uti recte Herincx *d.* 7. *n.* 9. *Ad* 3. Pendet a volitione Dei, quoad aliqua saltem objecta, quæ nimirum non sunt intrinsece mala, prohibeantur graviter vel leviter, aut etiam nullo modo, sed supposito quod sint graviter vel leviter prohibita, & quis talem legem transgrediatur, non pendet a Dei volitione, quod hæc transgressio sit gravis vel levis: sicuti si nullo modo sint prohibita, non pendet a Dei volitione, ut talis actio sit vel non sit peccatum: hinc distinguo primum consequens: ergo omne peccatum est grave vel leve per respectum ad volitionem Dei, quæ constituit legem antecedenter ad peccatum, transeat, quæ post peccatum factum imputaret illud graviter, vel leviter, n. conf. 1. & 2.

Inst. Deus posset condonare totum mortale, ergo poterit eo usque condonare, ut maneat tantum veniale. R. Si sermo sit de pœna, C. si de culpa, N. est enim una malitia: ergo sicuti non potest Deus eousque minuere essentiam hominis, ut maneat brutum, sic nec poterit ita minuere essentiam mortalis, ut maneat veniale.

§. 5. Peccatum mortale & veniale differunt ex natura sua, 189
uti manifeste sequitur ex dictis, & ulterius probatur ex Conciliis, ac definitione Pontificum, nam Conc. Milev. cui interfuit S. Aug. & ejus Canones composuit, docet Can. 6. 7. 8. Sanctos & justos habere quædam peccata, quæ licet Sanctitati & justitiæ non repugnent, tamen vere peccata sint, & remissione indigeant. Deinde S. Pius V. Greg. XIII. & Urb. VIII. damnarunt hanc 21. propos. Baji; *Nullum peccatum est ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam*. Idem habetur ex traditione Ecclesiæ, aliisque Conc. & SS. PP. apud Bellarm. *c.* 10. Ratio est 1. quia irrationabile videtur, quod Deus propter offensiunculas, quas omnes nobis moraliter impossibile est vitare, posset amicitiam suam rescindere, gratiam tollere & æternum punire; sic enim non censeretur sincere & constanter velle nos habere sibi amicos, imo amicitia & gratia Dei redderetur contemptibilis, sicuti inter homines censemus esse irrationabile, ut quis sive Superior sive æqualis, propter quidvis levissimum moraliter indeclinabile graviter offendatur & puniat: qui autem ita ad quidvis graviter offenderetur, ejus amicitia merito esset contemptibilis tanquam aliquid omni momento amissibile & obnoxium nimiis periculis, ergo tales offensiunculæ non sunt ex natura sua dignæ inimicitia Dei sed veniales. 2. Furtum nummi levissimi ex natura sua non graviter repugnat naturæ rationali aut fini illius, & etiam secluſa revelatione Dei, secundum lumen naturæ cognoscimus esse quid tantum leve, ergo ex natura sua non est peccatum grave.

grave nocumentum suum aut proximi, S. Th. q. 111. a. 4. 4. Modestiæ, ut nimia cura vel neglectus vestium, inconditi gestus & joci, scurrilitates. 5. Eutrapeliæ, quæ moderatur lusus, nempe ne nimium admittantur vel reniciantur, S. Th. q. 168. a. 3. & 4. 6. Gratitudini, S. Th. q. 107. a. 3. 7. Studiositati, ut otium & nimia aviditas sciendi. 8. Etiam plerumque ex objecto venialia sunt, adulatio, pertinacia, inconstantia, impatientia, ira, *quæ in passiones est, & in modico vindictam expetit*, ut ait S. Th. q. 158. art. 3. 9. Inter illa, quæ ideo mala sunt, quia prohibita, omnia sunt ex genere suo venialia, quæ satis fuit prohiberi leviter, in ordine ad hoc, ut impedirentur, & spectata conditione fragilitatis humanæ fuisset perniciosissimum graviter prohiberi. Ratio horum omnium est, quia per singula illa peccatur tantum venialiter, & manendo in materiis illorum peccatorum, quantum est ratione objecti, non potest peccari mortaliter, ergo ex genere suo sunt venialia. *Dico*, quantum est ratione objecti; nam si quis mentiatur ex formali contemptu honestatis, quæ est in veracitate, aut ex comparatione animi, quod vellet mentiri, quamvis foret mortale, peccat mortaliter, etiam contra virtutem veracitatis, ratione subjecti sic dispositi per actum de se graviter indecentem, & idem est respectu aliarum virtutum. Denique notandum ex Jacobo Alvarez *T. 2. d. 1. p. 1. c. 15.* illa venialia esse gravissima, quæ ex genere suo sunt mortalia, sed ob defectum plenæ libertatis vel materiæ sunt venialia. Post hæc illa venialia sunt graviora, quæ ex genere suo sunt venialia, sed plene deliberate committuntur. Levissima sunt, quæ ex genere suo sunt venialia & adhuc ex subreptione committuntur.

206 *Q. 33. Per quid differant peccatum mortale, & veniale?* R. §. 1. Varii sunt de hoc modi loquendi, nam 1. Scot. Gabr. Rub. & alii dicunt per hoc differre, quod mortale sit contra præceptum, veniale contra consilium, sed contra est, quia omne peccatum debet esse contra legem aliquam, nam *Apost. ad Rom. 4.* dicit: *ubi non est lex, non est prævaricatio*. Deinde consilium non obligat; alioquin virgo peccaret non vovens castitatem, quod est contra *Apostolum 1. ad Corinth. 7. Si nupserit virgo, non peccat*: ergo non ideo aliquid est peccatum, quod sit contra consilium. 2. S. Bonav. Alens. & alii apud Amicum *d. 23. n. 41.* dicunt per hoc differre, quod mortale sit contra legem, veniale præter legem. Contra est, quia hæc sententia incidit in eadem inconvenientia, in quæ prior. Deinde actus indifferens etiam est præter legem, nec tamen est peccatum. 3. Caj. Cor. & alii apud Amicum *n. 40.* dicunt mortale esse circa Deum, veniale circa media. Contra est, odium Dei semideliberatum est veniale circa Deum; ebrietas autem non est circa Deum, sed circa media, & tamen est mortale. 4. Hurt. & alii cum Aversi. *q. 88. sess. 6.* quos defendit Ovied. *contr. 3. p. 3. n. 21.* dicunt differre, quod mortale sit grave malum, veniale autem sit leve malum, sed hæc differentia nihil adfert claritatis: quæstio enim est, cur unum dicatur grave, alterum leve, & unde habeat mortale, quod sit grave malum, veniale autem, quod sit leve. 5. Miodz. *T. 2. d. 2. q. 1.* rejectis adhuc pluribus sententiis dicit per hoc differre, quod mortale importat gravem dissonantiam a natura rationali veniale levem. In re consentit Eliz. *l. 8. q. 13. §. 9.* explicans per magnam vel modicam dissonantiam a recta ratione per fidem & auctoritatem instituta. Contra est, quia sic tantum explicatur differentia peccati philosophice gravis & levis. Deinde restat explicandum, cur, v. gr. comestio carnium die jejunii graviter dissonat a natura rationali, & non comestio buccellæ panis extra refectiones. 6. alii dicunt differre per hoc, quod mortale sit simpliciter peccatum, idest, perfecta transgressio divinæ legis simpliciter dictæ: veniale autem sit peccatum tantum secundum quid, quia nempe, vel non est perfecta transgressio divinæ legis, vel non est transgressio legis simpliciter dictæ, nam si sit veniale ex subreptione, non est actus perfecte liber, ergo nec est perfecte transgressio, hæc enim significat perfectam, & plenam moralitatem. Si autem sit veniale ex levitate materiæ, non est simpliciter contra legem, quia lex, v. g. *non furtum facies*, prohibet furtum simpliciter tale, furtum autem simpliciter tale, est ex genere suo furtum grave. Denique si sit veniale ex genere suo, quamvis possit etiam esse actus perfecte liber, & etiam contra legem, quæ directe illud prohibeat, tamen talis lex non est simpliciter lex, quia nomine legis simpliciter venit sola lex graviter obligans, uti fatentur AA. communissime cum S. Bonav. Scot. Suar. *d. 2. sess. 5. d. 1.* Amic. *n. 45.* Ovied. *n. 38.* ideoque S. Th. 1. 2. *q. 88. art. 1. ad 1.* dicit, *non omne veniale est contra legem*, intelige, graviter obligantem. Rationem dat Bellarm. quia finis omnis legis simpliciter talis est charitas, uti constat ex Matt. 22. vers. 40. & ex 1. *Timoth. 1. vers. 5.* ergo quod non est contra charitatem, nec est contra legem simpliciter, quod autem est contra charitatem, est ex genere suo grave: ergo quod est contra legem simpliciter, est aliquid grave. Hæc sententia forte est vera, attamen indigeret longa explicatione, hinc

207 §. 2. Mortale & veniale differunt saltem secundario per sequentia. 1. Quod mortale sit simpliciter aversio a Deo, quia facit Deum simpliciter deseri; veniale autem tantum impediat perfectiorem conversionem ad Deum. 2. Quod mortale ponat finem ultimum in creatura, hoc sensu; imprimis quod volendo creaturam defert ultimum suum finem, & referendo creaturam ad seipsum, interpretative habeat se veluti finem ultimum: Deinde etiam illo sensu, quod amet creaturam loco ultimi finis amandi, & creaturam præferat ultimo fini, nempe Deo; veniale autem relinquat conversionem saltem habitualem ad Deum tanquam finem ultimum. 3. Quod mortale sit contemptus saltem virtualis Dei, quia simpliciter deserit Deum, ut adhæreat creaturæ, hoc autem contemnitur, quod simpliciter deseritur, ut aliquid aliud quæratur. Veniale non contemnit Deum, quia licet creaturam in actu exercito præferat voluntati Dei, tamen non ideo deseritur Deus, nec tollitur habitualis adhæsio ad Deum. 4. Quod mortale avertat a mediis poni debitis & ad salutem necessariis; veniale autem a mediis tantum utilibus ad salutem. 5. Quod mortale sit dignum Dei odio, & inimicitia, veniale stet cum amicitia. 6. Quod mortale sit mors animæ, quia tollit gratiam, quæ est vita animæ; veniale autem sit tantum veluti morbus disponens ad mortem. 7. Quod mortale cum gratia tollat habitum charitatis, ceterarumque virtutum moralium, veniale autem relinquat. 8. Quod mortale sit irreparabile operanti, quia tollit principium reparationis, quæ est gratia: veniale autem sit reparabile, quia retinquit gratiam, per quam veniale tolli potest. 9. Quod mortale mereatur pœnam æternam damni, & sensus: veniale temporalem tantum. Quod autem mortale non stet cum actu charitatis, probabitur *lib. 6. p. 2.* quando de Pœnitentia, & Contritione.

Q. 34. An & quale peccatum sit non referre omnes suas actiones ad Deum? R. Quæstio tantum est de actionibus humano modo, & deliberate factis, de quibus tenenda sunt sequentia. §. 1. Nulla est obligatio omnia actu, & formaliter semper referendi ad Deum, quia secundum S. Th. *De Char. art. 11. ad 2. omnia acta referre in Deum non est possibile in hac vita, sicut non est possibile, quod semper de Deo cogitetur: hoc enim pertinet ad perfectionem primam (patriæ scilicet) sed quod omnia virtute referantur in Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis, ad quam omnes tenentur.* Itaque ad perfectionem saltem spectat omnia virtualiter referre ad Deum, hanc autem relationem virtualem explicat S. Th. ibid. exemplo Medici, qui colligit herbas, & inde potionem conficit, quamvis actu non cogitet de sanitate, ob quam colligit & conficit: Item 1. 2. *q. 1. art. 6. ad 3.* explicat exemplo itinerantis, qui totum iter refert ad locum, ad quem tendit, licet de hoc non cogitet actu semper. Quid autem reipsa sit illa intentio virtualis, colligi potest ex dictis *lib. 4. num. 1324.*

§. 2. Est aliqua obligatio omnes actiones nostras aliquo modo referendi ad Deum, uti evincitur, 1. Ex Scriptura, ad *Colos. 3. v. 17. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini JESU Christi*: 1. ad Corinth. 10. v. 31. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*: Et id esse præcepti, docet S. Th. *in Epist. ad Colos. c. 3. lect. 3. quidam dicunt, quod hoc est consilium, sed hoc non est verum*: hinc 2. 2. *q. 44. art. 5.* ait, *præcipitur nobis, ut tota nostra intentio feratur in Deum*. Similiter S. Bern. *serm. 2. de diversis, Quidquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei*: Similiter S. Ambr. super Malachiam, S. Hier. *in Epist. ad Ctesiph.* Theodoretus *in Epist. 1. ad Corinth. cap. 10.* S. Greg. *lib. 25. moral. cap. 7.* Disserte S. August. *in Psal. 65. Si ideo facis, ut glorificeris tu, hoc prohibui: si ideo, ut glorificetur Deus, hoc jussi.* Item *cap. 3. de corrept. & grat. præcipit Apostolus dicens, omnia in charitate fiant*. Et similiter loquuntur alii SS. PP. ac viri ascetici. Ratio autem est, quia Deo debemus nostras actiones, imprimis titulo supremi dominii, ex quo omnia magis debentur Deo, quam cuivis domino temporali opera servi; deinde etiam titulo creatoris, redemptoris, summi benefactoris, finis nostri ultimi, &c.

§. 3. Tenemur omnia referre ad Deum, imprimis hoc sensu, quod non liceat nobis sistere in ulla creatura tanquam fine ultimo, volendo ea frui, deserto vel non desiderato Deo, idque sub mortali, id enim cederet in gravem contemptum Dei, a quo, quantum in nobis est, tolleremus rationem finis ultimi, quæ tamen ei essentialiter competit; deinde etiam tenemur omnia referre ad Deum saltem habitu, uti explicatum est n. 194. ubi etiam ostendimus, quod peccando venialiter, v. g. agendo aliquid propter vanam gloriam, non ideo censeamur creaturam habere positive pro fine ultimo: præterea tenemur etiam referre virtualiter actiones humanas ad Deum, secundum dicenda a n. 312. ubi admittemus omnes actus humanos debere referri ad aliquem honestum finem, attamen *l. 3. p. 1. n. 1.* diximus non ideo teneri nos omnia agere ex motivo perfectæ charitatis in Deum. De obligatione præsigendi bonam intentionem suis operibus dicetur n. 317.

Q. 35. An & quale sit peccatum non obsequi inspirationibus divinis aut contra illas admittere imperfectiones? R. §. 1. Si divinæ inspirationes tendant ad opera consilii, nequidem est veniale eas non sequi, alioquin esset peccatum non eligere statum religiosum, paupertatem, castitatem, &c. & talia non essent consilii, sed præcepti: si tamen contemneretur inspiratio, patet fore peccatum: quandonam autem censeatur contemni, intelligetur ex dicendis a n. 237. Similiter si inspirationes tendant ad opus præcepti, peccatum erit eas non sequi, uti peccatum est non implere præceptum. Vide Mendo *diss. 12. q. 4.*

§. 2. Quod attinet ad imperfectiones, supponendum est, quod imperfectio sit actio vel omissio repugnans consilio in re ad mores spectante, quæ ex se nec prohibita est nec imperata, unde imperfectio est vel contra inspirationem divinam, vel contra voluntatem Superiorum, quæ tamen non obliget sub peccato, vel est contra dictamen rectæ rationis, impellens ad honestiora, & decentiora, uti per exempla fuse declarat Lancicius *T. 1. opusc. 3.* & ex eo Gob. *in Exp. 1. 7. n. 509.* Hoc supposito, dicendum est, quod quando deliberate committitur imperfectio, communiter subsit peccatum, puta sensualitatis, curiositatis, impatientiæ, acediæ vel negligentiæ alicujus culpabilis; maxime in sententia eorum, qui dicunt non dari actus morales indifferentes in individuo, uti notant Lug. *de pœn. d. 16. n. 102.* & Gob. *n. 510.*

§. 3. Judicarunt viri docti, non tantum esse imperfectionem, sed esse peccatum veniale, si sine causa omittatur oratio mane & vesperi, item ante & post mensam, quia recta ratio videtur dictare, quod mane actiones nostræ dirigendæ sint ad Deum, post accepta autem beneficia sint agendæ gratiæ, & ideo homines pii se accusant, si ita neglexerint: ergo signum est in tali negligentia inesse aliquid peccati. Sed ex hoc, quod se aliqui accusent, nihil concluditur, nam multi se accusant de meris imperfectionibus: deinde non poteſt

test ostendi lex ita imperans: a pari enim dicam esse peccatum non orare ante, & post scholas, lusum, ambulationem & quodvis aliud a Deo acceptum donum vel beneficium.

214 *Q. 36. An & quale sit peccatum, si Religiosus Regulas sui Ordinis non observet?* R. Quamvis nulla ejusmodi Regula obligaret sub culpa, tamen propositum nullam ejusmodi Regulam observandi esse peccatum mortale, docet *Eliz.* sed negat Suarquorum rationes utrinque retuli *l. 4. n. 58.* Quod autem Religiosus per tale propositum peccet saltem venialiter, videtur certum, quia cum teneatur tendere ad perfectionem secundum statum suum, quem maxime ex parte constituit observantiam Regularum tali statui propriarum, si has negligat, negligit media optima ad perfectionem sibi præstitutam, nec ullum dari potest prudens motivum habendi tale propositum, imo docet Dicast. *de pœnit. d. 9. n. 298.* & docte probat Less. *in auct. v. Societas JESU cas. 1.* singulas Regulas cujuscumque Ordinis vix posse violari sine peccato, quia in eo est saltem deordinatio, inquit Suar. *de Rel. T. 4. l. 1. c. 3. n. 11.* quod membrum communitatis non conformet se toti: & qui ita transgreditur, ordinarie nimium servit suæ sensualitati, vel impatiens est circa disciplinam, aut acediosus, aut nimium tenax proprii judicii, aut intercurrit alia imperfectio, a recta ratione, & consequenter a lege æterna Dei difformis.

DUBIUM II.

Quibus ex causis peccatum ex genere suo mortale per accidens fiat veniale.

215 „ RESP. I. Tria requiruntur ad peccatum mortale, quorum „ si unum deest, fit veniale, quod alias ex se est mortale: „ 1. Ex parte intellectus, plena advertentia & deliberatio. 2. „ Ex parte voluntatis perfectus consensus. 3. Gravitas materiæ, „ saltem ut plurimum. Ratio primæ & secundæ partis est, quia „ spectata fragilitate humana, non videtur decere Divinam bo„ nitatem, æternis suppliciis punire hominem, absque plena „ consideratione & consensu. Ratio tertiæ partis, quia ubi ma„ teria parvi est momenti, ibi mortaliter modica offensio esse re„ putatur, ut plurimum.

„ RESP. II. Peccatum ex genere suo mortale, tribus ex cau„ sis fieri potest veniale, ut patet ex dictis. Prima est, si ex par„ te intellectus non sit perfecta advertentia malitiæ, seu deli„ beratio. Signa autem imperfectæ deliberationis sunt. 1. Si „ tenuiter, & quasi semidormiens apprehendisti esse malum. 2. „ Si post, ubi melius consideras, judicas te non fuisse facturum, „ si ita apprehendisses. 3. Si vehementissima passione, appre„ hensione, vel distractione laborasti, vel turbatus fuisti, itaut „ fere nesciveris, quid ageres.

„ Secunda causa est ex parte voluntatis, si non sit perfectus „ consensus: Signa autem imperfecti consensus sunt. 1. Si ita „ dispositus fueris, ut licet facile potueris exequi peccatum, „ non tamen iis executus. 2. Si quis dubitet, num consenferit „ præsertim si sit vir timoratus. 3. Si quis soleat ita esse affectus, „ ut malit mori, quam expresse mortaliter peccare, quia talis „ non facile consentit. 4. Si quis valde timide & suspense pro„ cessisse se meminit. 5. Si semisomnis fuit, non plene sui „ compos &c. judicetque se id non fuisse facturum, si plene vi„ gilasset. V. Sanch. 1. *mor. c. 10.* Baldel. *l. 10. d. 8.*

„ Tertia causa ex parte materiæ, si hæc sit parvi momenti. „ Quando autem talis sit, discernendum est morali judicio pru„ dentis, cui sequentes regulæ servient: 1. Ut de materia judice„ tur, non tantum ipsa secundum se absolute est consideranda: „ sed etiam respective ad finem intentum, ad quem si parum fa„ cit, levis est, gravis autem, si multum; ut docet Vasq. 1. 2. „ *d. 158.* 2. Attendendæ sunt circumstantiæ, quia sæpe fit, ut „ res ex se levis, attentis circumstantiis boni communis, vi„ tandi scandali, &c. fiat gravis. 3. An pars aliqua rei præce„ ptæ sit gravis, ea spectanda est tum absolute & secundum se, „ tum etiam in ordine ad totum. 4. In transgressionibus repe„ titis, si plures materiæ parvæ, vel secundum se, vel secun„ dum effectus a se productos, moraliter conjungantur, fit ma„ teria gravis, quia tunc omnes moraliter reputantur pro una. „ Contra vero non censentur materia gravis, si parvæ materiæ, „ nec secundum se, nec secundum effectus relictos, inter se u„ niatur. *Ex dictis resolves.*

„ I. Peccas mortaliter, itaut plus materia gravis, si sæpe mo„ dicum furaris, & non restituis, juxta dicta *l. 5. t. 5. c. 1. d. 3. casu* 1. item si interruptim psalmos aliquot ex eodem officio „ omittas, si eodem die jejunii sæpius parum comedas, eodem „ festo sæpius parum labores.

„ II. Non peccas graviter, si diversis festis modicum labores: „ si quotidie in Quadragesima parum comedas. Quod verum est, „ etiamsi simul haberes propositum id faciendi, quia cum ista „ moraliter inter se non uniantur, singula sunt parva. V. Sanch. *l. c.*

„ III. Non peccat mortaliter, qui diversis diebus violat vo„ tum quotidie aut singulis diebus modicum quid orandi, vel „ parvam eleemosynam dandi, si sit onus affixum diei, quia cum „ quotidie cujuscumque diei obligatio extinguatur, materiæ il„ læ non continuantur. Quod verum est, etsi proponat semper „ omittere, quia illud propositum non fertur in rem gravem, „ imo contra Sanch. id quidam verum putant, etsi quis 100. „ vota diversæ speciei, in materiis valde levibus, uno die im„ plenda haberet, quia materiæ illæ, cum sint independentes „ a se, non uniuntur. Si tamen similia vota non sint onus af„ fixum diei, sed tantum dies præfigatur ut terminus, ultra „ quem executio non differatur, erit peccatum mortale, post„ quam ad materiam notabilem perventum fuerit.

„ IV. Probabile est eum, qui ter vel quater 1000. aureos in „ causas pias vovisset non peccaturum mortaliter, si tres non „ solveret, quia esti talis pars, absolute in se spectata sit no„ tabilis, comparatione tamen totius, morali judicio non val„ de videtur æstimanda. V. Laym. *l. 1. t. 3. c. 5.*

ADDENDA.

Q. *Quæst. 37. Quid præterea notandum sit circa defectum perfectæ advertentiæ vel perfecti consensus?* R. Seqq. §. 1. Ad peccatum requiri advertentiam ad legem Dei, & ad malitiam objectivam, dictum est a n. 15. Hinc addimus ad peccatum mortale requiri plenam, & perfectam advertentiam ad malitiam gravem objecti, quam sententiam docet S. Th. 1. 2. *q. 88. art. 2. O. Ex parte agentis contingit, quod aliquod peccatum, quod ex suo genere est mortale, fit veniale, propter hoc scilicet, quod actus est imperfectus, idest, non deliberatus ratione*; certum autem est S. Thomam per *deliberationem rationis* intelligere plenam advertentiam, uti patebit legenti *q. 74. a. 3. ad 3.* item *a. 6. & a. 10. O.* Hinc de verit. *q. 15. a. 4. ad 10.* se explicat his verbis, *cum percipit homo totaliter*: Similiter *l. 3. ad Annib. d. 39. q. 1. art. 1. ad 1. & 2.* requirit ad perjurium, ut fiat *cum plena deliberatione*. Sequuntur expresse Ger. *in comp. Theol. tit. de elect. §. Ut inadvertens* S. Bonav. *in 3. l. 3. d. 39. a. 1. q. 3.* Alens. *p. 2. q. 125. membr. 11.* Silv. *v. Delectatio n. 2.* Scotus *in 3. dist. 39. q. un. nu. 3. & 4.* P. Sot. *l. 9. De pecc. delect.* Tapia *in Catech. T. 1. l. 3. q. 17. art. 4. n. 4. & 6.* Al. *1. 2. d. 244. n. 3.* Loth. *t. 16. q. 2. art. 4.* Bellarm. *De amiss. grat. l. 1. c. 3.* Curiel. *1. 2. q. 74. art. 8. d. 1. §. 2.* Caspens. *de pecc. d. 3. sess. 3. n. 21.* Cord. *l. 1. q. 23. d. 9. opin. 5.* Silv. *1. 2. q. 74. ar. 8. concl. 2.* Abell. *De pecc. sess. 3. n. 4.* Cruz. *6. præcep. art. 9.* Wig. *1. 2. q. 88. n. 42.* Mald. *1. 2. q. 74. ar. 10.* Serra *1. 2. q. 74. ar. 8. ad 3.* Bon. *de pecc. q. 2. p. 3. n. 3.* Divall. *de pecc. q. 5. art. 4.* Hamb. *de pecc. q. 74. d. 5. art. 3.* Victor. *Relect. 13. p. 1. n. 6.* Sair. *l. 8. c. 7. d. 1.* Petr. à S. Jos. *Th. mor. 1. 2. c. 5. R. 5.* Mastr. *in mor. d. 15. q. 1. ar. 2. n. 12.* Urb. ab Ascens. *In mor. t. 1. c. 16.* Ovied. *1. 2. t. 4. contr. 1.* Bonæsp. *de act. hum. d. 9. d. 3. & d. 10. d. 4.* Bos. *p. 3. t. 1. §. 56. n. 215.* Trull. *in Decal. l. 6. c. 1. d. 13.* Zecch. *in mor. c. 4. n. 4.* Rossell. *c. 44. n. 19.* Bass. *v. peccatum 1. n. 6. & v. delectatio n. 6.* De Cocq. *de pecc. sess. 10.* Martin. *T. 2. d. 18. n. 38.* Merat. *de pecc. d. 7. sess. 8.* Herincx *p. 2. d. 7. q. 5.* Philip. *T. 2. tr. 2. d. 8. d. 4.* Steph. *t. 1. d. 1. d. 4. n. 27. & d. 2. n. 7. & d. 7. n. 49.* Spor. *in mor. p. 1. c. 5. sess. 1. n. 12.* Tabern. *p. 1. t. 3. c. 1. q. 2. & c. 6. q. 5.* aliique innumeri: verba autem Auctorum citatorum videri possunt etiam apud Vindicem Tabern. *in Collect. ad prop. 3.* Ratio autem est, 1. Quia sicuti si gravitas malitiæ objectivæ nullo modo sit cognita, etiam nullo modo est volita, quia nihil est volitum nisi cognitum, ita si non sit plene cognita, etiam non est plene volita, cum volitio sequatur modum cognitionis, ergo nec poterit in actum refundere malitiam formalem gravem. 2. In negotiis & contractibus magni momenti inter homines requiritur plena advertentia ad obligationes, & onera ex eis sequentia, alioquin si homo non præcognoverit, non censetur his subjacere: ergo multo magis in negotio salutis, ubi agitur de perdenda vel retinenda Dei amicitia, de incurrendis vel declinandis pœnis æternis, requiretur plena advertentia: hinc recte cum aliis docet Ovid. supra *n. 30.* Deum non posse velle, ut transgressio alicujus præcepti, si fiat cum semiplena tantum advertentia, sit mortale, quia nullum præceptum strictius obligat, quam de non odiendo Deo, & tamen est tantum veniale semiplene advertenter odisse Deum. Ratio a priori est, quia Deus non potest facere, ut notabilis defectus advertentiæ non minuat notabiliter libertatem, ideoque & malitiam, ergo nec potest facere, & consequenter etiam non potest velle, ut mortale defectu plenæ advertentiæ non fiat veniale.

§. 2. Ex eadem ratione dicendum est ad morale requiri consensum plenum & plene deliberatum, si enim non adsit plena libertas, nimis durum foret hominem ideo fieri hostem Dei & subjacere penis æternis.

Objic. Potest quis per actum bonum semideliberatum mereri cœlum: ergo etiam per actum malum semideliberatum mereri infernum, ideoque peccare mortaliter. R. Dato ant. N. cons. quia Deus pronior est ad præmiandum ex liberalitate, quam ad puniendum ex vindicta; & quamvis ipsi sit liberum præmiare etiam ultra condignitatem operis, tamen non est liberum punire supra demeritum peccati.

§. 3. Si quid fiat cum semiplena tantum advertentia ad malitiam gravem, vel cum semiplenо tantum consensu in illam, est veniale, uti habet communis & certa sententia contra aliquos, quibus favet Jo: Sanch. *in select. d. 18.* qui dicunt actionem cum semiplena tantum advertentia malitiæ gravis factam, vel nullum esse peccatum, vel esse mortale; sed contra est, quia sic operans reipsa advertit & vult malitiam, ergo peccat, non mortaliter, uti dictum est *n. 216.* ergo tantum veniaiter.

Objic. 1. Sic peccans est moraliter veluti semihomo tantum, Deus autem non ponit præcepta semihomini, sed integro, & habenti dominium suorum actuum. 2. Si semiadvertentia ad malitiam gravem excuset a mortali, ergo semiadvertentia ad malitiam levem plane excusabit etiam a veniali. 3. Semiadvertens potest & debet habere advertentiam: ergo si non habet, peccat graviter, ita Jo: Sanch. R. *Ad 1.* Deus homini integro ponit præcepta graviter obligantia, semihomini leviter obligantia, sive homini simpliciter ponit præcepta, qui si sit plene advertens obligatur graviter, si semiadvertens, obligatur leviter. *Ad 2. n. seq.* Semiadvertentia ad mortale non relinquit totam advertentiam, ideoque nec totam libertatem ad mortale, ergo nec relinquit culpam moralem: semiadvertentia ad veniale relinquit aliquam culpam, hoc ipso tamen reddit eam adhuc minorem, quam fuisset cum pleniore advertentia. *Ad 3.* Cum semiplena advertentia ad malitiam gravem etiam est tantum semiplena advertentia ad obligationem plenius advertendi, neque in illis circumstantiis est potentia proxima ad pleniorem advertentiam, uti recte Amicus *d. 17. num. 173.*

Inst. Talis homo potest abstinere a peccato secundum se gravi, ergo peccat graviter, quod non abstineat. R. Potest abstinere a peccato secundum se gravi, & plene cognito tanquam gravi, n. & semiplene tantum cognito tanquam gravi, c. ant. & n. cons. ubi enim est tantum talis cognitio, non satis vivo modo repræsentans gravitatem objecti, sed cum quadam confusione, & veluti in semisomno, vel cum distractione nimia ad alia objecta, vel cum quadam stupiditate mentis, ut est in rudi-

bus, & semifatuis, nunquam adest perfectio libertatis ad mortale requisita. Ex dictis.

219 §. 4. Inferuntur seqq. 1. Si quis etiam per totum diem sentit in corpore inordinatam delectationem, sed non advertat ad ejus malitiam; vel si advertat ad malitiam, si eam delectationem invitus habeat, nullo modo peccat, quia si non advertat; est ac si invincibiliter ignoraret: ignorantia autem invincibilis excusat, uti constat ex dictis l.1. a n.734. Quod si invitus sentiat delectationem, non est volita nec voluntaria: ergo nec imputabilis ad culpam, uti dictum est hic a n.13.

220 2. Motus primo primi, prævenientes omnem advertentiam, & libertatem, nullo modo sunt peccatum; & tales motus sunt qui subito incogitanter obveniunt homini, v. g. dum videt hostem suum vel mulierem aliquam. Motus secundo primi, prævenientes perfectam deliberationem, non possunt esse nisi veniale. Motus secundo secundi seu absolute secundi, qui sunt cum plena advertentia, & deliberatione, sunt mortale vel veniale, prout est objectum; recte autem notant S. Th. 1.2. *q.* 74. *art.* 7. *ad* 4. & Suar. *d.*5. *sess.*7. *n.*16. ad deliberationem perfectam saltem in nobis, requiri aliquod tempus, quamvis postmodum consensus fieri possit veluti in instanti.

221 3. In pueris, fœnebriis, & semisopitis communiter est tantum semiplena advertentia, vel saltem non est consensus plene deliberatus, ideoque communiter est tantum veniale; quod maxime valet, dum quis primum evigilat a somno, quia ordinarie non tam cito est plenus usus rationis. An peccetur in somno, dictum est n.65.

222 4. Mortalia etiam fieri possunt cum ignorantia aliqua malitiæ gravis, si nempe ignorantia sit affectata vel crassa, aut si quis operetur cum dubio, an malitia sit gravis an levis, semper enim in his est aliqua ignorantia, & tamen peccatur mortaliter, quia sic operans vult, saltem interpretative, vel se exponit periculo proximo contrahendæ malitiæ gravis: ergo peccat mortaliter.

223 5. Ad peccatum, etiam mortale, non requiritur reflexa advertentia, idest, non requiritur, ut advertam me advertere, uti recte Averla *q.*74. *sess.*3. sed sufficit cognitio directa, qua reipsa cognoscam malitiam, & postea eam velim. Neque requiritur cognitio malitiæ formalis ipsius actus, sed sufficit cognitio malitiæ objectivæ, quam quis volit, ut recte Oviedo *p.* 5. vide tamen dicta *l.*1. a n.34. Hæc autem malitia objectiva tunc sufficienter cognoscitur esse gravis, quando advertitur esse inductiva odii vel inimicitiæ Dei aut pœnæ æternæ: Item quando operans quasi horret & apprehendit, ad eum modum, quo solet alias materias graves, quando se ad eas reflectit.

224 6. Peccata inadvertentiæ dicuntur, quando neglecta est advertentia debita, sive quando cognoscebatur periculum peccandi & obligatio magis advertendi, & tamen hæc advertentia major est neglecta, qualis cognitio & negligentia sæpe adest, licet homo postea non recordetur eam adfuisse, quod inde fit, quia ubi non adest expressa cognitio volitionis habitæ, non relinquuntur species rememorativæ illius, cum species rememorativæ sint species cognitionum habitarum circa objecta, uti probabilius docetur in Animastica, hinc ab hominibus sæpe committuntur talia peccata inadvertentiæ, etiam mortalia, quamvis postea non recordentur, & per accidens non possunt se de illis accusare in specie, & ob hoc dicit Apost. 1. ad Cor. 4. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum*: Et David. *Ps.* 18. *v.* 13. petit mundari ab occultis, Oviedo *n.*55. Compr. *d.*104. *s.*4. *n.*6.

225 7. Etiam multa mortalia fiunt cum passione, uti patet in peccatis iræ & luxuriæ, quæ in tantum sunt minus gravia, quantum passio minuit libertatem. Similiter potest peccari mortaliter ex metu gravi, quamvis enim tunc adsit aliquid involuntarii, tamen actio est simpliciter voluntaria, & aliqui dicunt illam involuntariietatem esse in alio actu concomitante, quo vellet abesse metum, & consequenter omittere actionem, ad quam urget metus.

226 *Qu.* 38. *Quid judicari debeat in dubio de plena advertentia vel de pleno consensu?* R. Qui timoratæ est conscientiæ, nec solet plene advertens consentire, potest in dubio credere se non plene consensisse, quia ex communiter contingentibus est prudens præsumptio, uti communiter notant Auctores, quos retuli l. 1.n.540. nullam addentes præterea conjecturam; quia licet opus non sit, tamen, quod dictum est, maxime valet, si præterea accedat una ex conjecturis, quas ibidem dedimus a n. 547. Etiam utile erit considerare doctrinam, quam tradit Christoph. Scorer. Theol. Alcet. p.3. *t.*6. *c.*6. *n.*6. his verbis: 1. *Objecti peccaminosi repræsentatio facta sensibus externis, internis, rationi &c. peccatum non est.* 2. *Motus sensualitatis repræsentationem consequens, & rationem præveniens nec ipse peccatum est, cum sit naturalis & ex sonite contra voluntatem, vel sine ea producatur.* 3. *Delectatio deinde motui naturaliter conjuncta, secumque ex consensu ante omnem deliberationem trahens partem inferiorem rationis ac voluntatis, nec ipsa peccatum est. Quod si superior ratio primum motum occupet, meritum magnum acquiritur: si non potuerit, & advertens suggestionem motumque, statim resistat, actibus contrariis saltem virtualiter elicitis, adhuc merito locus est. Si vero ratio superior hæreat nonnihil, primusque suggestionibus non resistat, cum tamen possit, tum in peccatis territorium intratur: & siquidem ratio attentione alterius rei occupata impediatur, dicitur delectatio subreptitia, nec defectu advertentiæ levem culpam excedere potest: sed hæc diu durare non solet, cum rationem excitet suo objecto. Si vero advertat suggestionem, neque etiam contra eam statim insurgat, sed pigritia & corpore sinat motum illum aliqua temporis mora extendi, licet nondum deliberationem aut consensum elicuerit, tum peccatum veniale delectationis committitur, majus minusve, pro modo delectationis & negligentiæ. Quod si post ejusmodi delectationem non resistatur, sequitur consensus sive peccatum; qui si adhuc ex vehementi impulsione deliberationem plenam præcedat, hæque superveniente ratio resistat reficiat-*

que motum, tum quidem censendum est nondum peccari mortaliter, etsi proxime accedatur. Cum vero plena deliberatione, actu, vel virtute habita, consensus jungitur, jam non dubitari amplius potest de peccato mortali, si gravis sit, sive deinde in ipsum opus tendat, sive in illicitam delectationem tantum cogitatione sumptam, sive in neutrum expresse tenendo, sensui oblectationem, quam advertit, sine alia deliberatione etiam & resistentia permittat, hoc enim casu potest & debet resistere, & non facit, adeoque virtuaiter consentit. Præterea id etiam advertendum est, dæmonem atque sensum tentationes injicere sub enuntiatione significante consensum, volo hoc facere &c. cum tamen longissime absit voluntas consensus, qui neutiquam ex incidentibus verbis, sed vero suo proprio actu dijudicandus est.

227 *Qu.* 39. *Quomodo peccet, advertens actionem suam esse peccatum, sed non cogitans, an sit mortale an veniale?* R. Hoc resolutum est l.1. a n.1.

228 *Q.* 40. *Quomodo peccet, advertens actionem suam esse mortale, sed abstrahens, quale & cujus species sit?* R. S. Th. 1.2. *q.* 19. *art.* 5. *ad* 3. dicit nunquam ita abstrahi, sed semper cognosci malum in certa specie, Idem dicunt Vasq. & alii cum Merat. *d.*7. *sess.*7. sed dato suppofito, dicendum est peccare mortaliter, peccato speciei innominatæ, quæ opponitur honestati actus quo quis veliet non peccare mortaliter, Oviedo *in* 1.2. *t.*4. *contr.*1. *p.*3. Vide dicta hic n.21. inst. 1. & 2.

229 *Q.* 41. *Quomodo peccet, qui deliberat, an velit in mortale consentire?* R. Si faciat plene advertenter peccat mortaliter, quia voluntas sic hærens, reipsa appretiat peccatum cum Deo, sicuti enim dubitans in fide, ideo peccat mortaliter, quia hæret, velitne tribuere auctoritati Dei revelantis, an judicio suo vel apparentiæ rationis in oppositum, ita multo magis hic, quando hæret, an præferre velit Deum an peccatum. 2. Saltem per hoc se exponit periculo proximo consensus in tale peccatum, ergo peccat & quidem peccato ejus speciei, cujus est illud, de quo deliberat, ideoque tenetur in Confessione dicere, se ita deliberasse circa tale peccatum, quamvis postea non consenserit in illud, Sanch. *in Decal. l.*1. *c.*1. *n.*16. Herincx *d.*7.*n.*42. & *alii*.

230 *Q.* 42. *Quandonam mortale fiat veniale defectu materiæ?* Resp. Quæstio resolvi non potest, nisi prius sciatur, quænam materia censeri debeat gravis vel levis; deinde, unde in praxi colligamus, an materia sit gravis vel levis; præterea an materia levis possit subsistare gravi obligationi: his intellectis facile erit concludere, quomodo mortale fiat veniale defectu materiæ.

§. 1. Pro regula generali, ex qua sciatur, quænam materia dici debeat gravis vel levis, valde laborant AA. hinc 1. aliqui apud Ovied. *hic contr.*3. *n.*141. putant hoc esse desumendum ex respectu partis ad totum; dicuntque materiam illam esse gravem, quæ est tertia pars illius totius, quod a lege imperatur, quod autem est minus, esse levem. Hæc regula tenet in aliquibus, sed fallit in plurimis, nam tertium Nocturnum non est tertia pars Matutini dominicalis, labor servilis per 7. horas die festo non est tertia pars diei naturalis, & tamen utrumque est materia gravis. E contra duo psalmi sunt plus quam tertia pars Noni, & tamen sunt materia levis. 2. *Caram.* dicit octavam partem totius esse materiam notabilem, & quod est minus, esse materiam levem, quia, inquit, omne totum tam physicum quam morale secundum intentionem constare octo partibus; hinc quando significamus aliquid summum, dicimus, ut octo, v. g. ignis est calidus ut octo, homo est probus ut octo: ergo quod est pars octava totius, est aliquid notabile in toto, & quod non est pars octava, non est aliquid notabile, quia non est simpliciter pars, sed tantum pars partis. Hanc regulam optime confutat Card. *in* 1. *crisi d.*31. nam si vera est: ergo qui tenetur ad 7. psalmos pœnitentiales, si omittat unicum, peccat mortaliter, quia omittit plus, quam octavam partem: E contra qui legit 10. folia libri hæretici, si liber constet 100. foliis, non peccat mortaliter, quia legit minus, quam octavam partem: Item qui debet 100. ducatos, & subducit 10. non peccat mortaliter, quia subducit minus, quam octavam partem. Similia certo falsa deduci possunt in plurimis aliis materiis.

231 §. 2. Ut sciatur, an materia sit gravis vel levis, debet hæc spectari etiam absolute, & non præcise ea respectu ad totum, ac considerari, an in se, etiam spectatis omnibus circumstantiis, sit aliquid notabile necne, uti notant AA. communiter cum Ovied. *n.*143. sic quamvis communis sententia habeat, quod ad peccandum mortaliter in materia Missæ die festo, requiratur omissio tertiæ partis circiter, tamen in hoc attendi debet etiam ad partes secundum se, quo enim partes sunt nobiliores, eo minus debet omitti, hinc qui tempore tantum utriusque Consecrationis abesset a Missa non audiret Missam, uti dictum est l.3. p. 1. nu.667. quamvis utraque Consecratio, quoad durationem, nequidem sit pars vigesima Missæ; & idem est de similibus.

232 §. 3. Aliquid esse vel non esse in se notabile, & consequenter esse materiam gravem vel levem colligimus ex uno horum, 1. Ex repugnantia, quam habet cum natura rationali, quæ repugnantia, an sit gravis an levis, communi prudentum judicio est determinandum, 2. Ex repugnantia gravi vel levi cum charitate in Deum, proximum, vel seipsum. 3. Ex Scriptura, quæ materiam gravem sæpe denotat, addendo illi comminationem mortis, & damnationis æternæ. Item væ illi, qui facit. 4. Ex verbis legis, quæ sæpe exprimit obligationem gravem. 5. Ex auctoritate Ecclesiæ vel SS. PP. qui dicunt esse vel non esse obligationem gravem, spectat enim ad Dei providentiam, ut in talibus ad salutem pertinentibus non permittat errare Ecclesiam & communes ejus DD. 6. Ex communi sensu Theologorum, cui temerarium est se opponere, nisi ratio evidens cogat. 7. Ex sensu communi hominum timoratorum, etiam simplicium, inquit Herincx *n.*46. præcipue quando agitur de jure naturæ, quod hi cordibus suis inscriptum habent, & spiritu Dei aguntur, ut secundum illud judicent & agant. 8. Ex fine legis vel legislatoris, si enim hic fit magni momenti, & materia aliqua multum conducat ad illum, erit materia gravis, si leviter conducat, aut si finis ipse legis non sit magni momenti, materia erit levis. Vide Catrop. *t.*2. *d.*2. *p.*7. *n.*4.

233 §.4. Materia absolute levis non subsistat obligationi gravi, potest tamen materia de se gravis subsistare obligationi levi. Vide hoc utrumque probatum l.1.n. 267. & 268.

234 §.5. Mortale fit veniale defectu materiæ, si materia peccati sit quidem ex objecto gravis, idest, secundum se capax obligationis sub mortali, quando adest notabilis quantitas illius, quia autem hic & nunc non est nisi parva quantitas illius materiæ, hinc est veniale. Ratio patet, si enim materia levis non subest obligationi gravi, ut n. 233. notatum est, hoc ipso, quod materia sit levis ob defectum quantitatis requisitæ ad mortale, jam fiet veniale. Pro exemplis autem serviunt dicta n.204. ubi egimus de peccatis ex genere suo mortalibus, quæ præter materiam ex objecto gravem requirunt quantitatem notabilem. Vide etiam dicta l. 1. a n. 669.

235 *Q.*43. *An ex aliis etiam causis possit peccatum mortale fieri veniale?* R. Affirmative: 1. Si lex, quæ prius obligabat graviter, postea obliget tantum leviter, vel ex voluntate legislatoris, vel ex mutatione legis per consuetudinem aut interpretationem secundum diversitatem circumstantiarum. 2. Ob diversum dictamen conscientiæ secundum quod aliquid prius censebatur graviter obligare, postea autem prudenter censetur obligare tantum leviter, de quo satis dictum est l. 1. De conscientia. An autem idem physice actus, qui nunc est peccatum mortale, possit fieri peccatum veniale. Item an mortale possit a Deo remitti quoad jus ad gravem indignationem, reservato jure ad indignationem levem, sunt quæstiones speculativæ.

Unicum hoc dubium restat decidendum, an aliqua transgressio de se mortalis fiat venialis, eo quod committatur subito vel transeunter, quamvis cum plena advertentia, & piene libero consensu. Videtur affirmare auctor libelli in Gallia impressi Anno 1700. sub titulo, *Theologia moralis S. Augustini*, nam docet habitum charitatis prædominantem, & consequenter gratiam manere, quamdiu nullum peccatum mortale habitualiter, fixe & permanenter in anima prædominatur, licet aliquis ex metu, cum renitentia, ex violenta tentatione vel passione per modum transeuntis consentiat in opus de se graviter malum, si tamen post illi summe displicet; eo quod tum censeatur in fundo animæ habitualiter permanere idem status Charitatis prædominantis. Sed doctrina illa est falsissima, alioquin sic excusabuntur sæpissime deliberata dubia in fide, blasphemiæ, detractiones, delectationes & desideria turpissima, possunt enim hæc peccata mortalia committi ab homine justo, vel ex metu, uti fecit *S. Petrus*; vel cum renitentia, uti faciunt, quos remordet conscientia: vel ex ardore concupiscentiæ &c. & licet statim post summe displiceant, certum tamen est fuisse mortalia, cum peccatum mortale possit in momento admitti, nec dubium est, quin statim immoriens tali peccato, esset æternum damnandus.

DUBIUM III.

Quibus modis peccatum ex genere suo veniale, aut actus indifferens, transeat per accidens in mortale?

236 „ QUinque modis id fieri communiter, docet Sanch. &c. 1. Ratione finis adjuncti. 2. Ratione finis ultimi. 3. Ratione „ contemptus. 4. Ratione scandali. 5. Ratione periculi. De singulis dicam breviter.

„ Resp. I. Peccatum veniale transit in mortale, ratione finis adjuncti; ut si quis leviter mentiatur ad copulam carnalem „ extorquendam: quia cum finis mortalis ametur, mortale est: „ Non tamen necessarium est in Confessione exprimere illud mendacium, sed solum desiderium fornicationis, quia secluſa ma„ litia mortali finis manet veniale.

„ Resp. II. Transit item in mortale ratione nimii affectus in „ rem aliquam, uti si v. g. ultimum finem in ea constituas. Ad „ quod non sufficit valde intense & vehementer ferri in objectum; „ sed requiritur, ut appretiative illud ita æstimet, saltem virtualiter, ut paratus sit ejus causa transgredi præceptum obligans „ sub mortali: ut si quis ita inordinate afficiatur ad fabulas, lusum, personam, ut malit sello omittere Sacrum, &c. quam „ illis privari. Notat autem Bon. hunc effectum, non tantum habitualem, sed actualem esse debere, ut peccatum contrahatur, quia non imputatur ad culpam id, ad quod committentdum, habitu tantum es paratus.

„ Resp. III. Peccatum veniale fit mortale, ratione contemptus absoluti, & formalis.

„ Dico autem, *contemptum absolutum*, & *formalem*, quando „ nimirum ideo formaliter, & absolute præceptum violatur, „ quia ipsi aut Superiori subjici renuis, quod est peccatum superbiæ consummatæ; vel quando ideo non vis obedire præcepto, quia præceptum est, & est peccatum inobedientiæ formalis, quorum utrumque graviter pugnat cum charitate debita Superiori. *Ex quibus resolves*

„ I. Non est mortale, si velis quidem obire, & subjici absolute, nolis tamen hic & nunc in re modica; aut si auctoritatem legis, vel præcipientis admittas, executionem tamen „ hic & nunc contemnas. Ratio est, quia non est contemptus „ absolutus, & simpliciter, sed tantum secundum quid.

„ II. Si præcise ex indignatione, malitia, prava consuetudine, aliave causa, præceptum violetur, & non ex contemptu „ potestatis Superioris, non est mortale, quia non est contemptus formalis, sed tantum interpretativus.

„ III. Est mortale, facere vel omittere aliquid ex contemptu „ justæ legis humanæ: Item ex contemptu Dei præcipientis, „ vel etiam coniulentis (quod præterea tacitam blasphemiam „ continet, quasi Deus inutilia præciperet aut consuleret) & „ denique facere aliquid ex contemptu Prælati ut sic, & ut a „ Deo auctoritatem habentis; non tamen ut talis hominis, in„ docti, imprudentis, imperfecti: quia hoc posterius, non est „ contemnere absolute & simpliciter, sed tantum secundum quid. „ V. Sanch. 1. *mor. c.* 5. Bon. *de peccato d.* 2. *q.* 3. *p.* 5.

„ Resp. IV. Peccatum, vel opus indifferens, habens mali „ speciem, transit per accidens in mortale, si ruina per illud „ proximo causanda sit mortalis. Ratio est, quia tali operi sit „ peraddita aliquid graviter repugnans Charitati. *V. dicta de* „ *scandalo*, & Fil. *t.* 21. *n.* 212.

„ Resp. V. Veniale, vel opus indifferens, transit in mortale, „ ratione periculi incidendi in mortale, quando quis sine suffi„ cienti cautela aut necessitate aliquid facit, per quod veniat in „ mortale, ac proximum periculum pecca di mortaliter: quia „ talis salutem animæ contemnit, cum tam probabili ejus peri„ culo temere se exponat. Unde in Confessione explicanda est „ species peccati, cujus periculo se objecit, quia eodem genere „ peccati peccavit. Proximum autem periculum censetur, quod frequenter homines similis conditionis in peccatum mortale inducit.

ADDENDA.

Quest. 43. *Quid præterea notandum circa contemptum?* R. Seqq. §. 1. Contemptus in genere est vilis æstimatio rei, quam si res mereatur, contemptus non erit reprehensibilis, sic enim recte contemnimus divitias in comparatione cum virtute; si vero res non mereatur vilem sui æstimationem, erit contemptus imprudens, & de illo hic agitur. Potest autem esse duplex, vel materialis, quem alii vocant virtualem, vel formalis. Tunc est materialis, si quid reipsa vilipendatur, v. g. si postponatur alteri, cui deberet præferri, ita tamen, ut directe non intendatur illa vilipensio seu postpositio; & talis contemptus Dei reperitur in omni peccato mortali. Tunc est formalis, si vilipendatur, directe intendendo illam vilipensionem. 237

§. 2. Potest aliquid fieri ex contemptu, vel negative vel positive: tunc negative agitur ex contemptu, si voluntarie negligatur justa æstimatio, quæ si adesset, non fieret aliquid, & tunc proprie non agitur ex contemptu, sed potius cum aliquo contemptu, quia contemptus non influit positive in actionem, sed habet se tantum negative, tanquam removens prohibens, idest, removet debitam æstimationem, quæ si adesset, prohiberetur actio: ergo contemptus formandæ debitæ æstimationis habet se tantum negative ad talem actionem. Tunc agitur positive ex contemptu, si contemptus existat & moveat ad actionem, itaut actio assumatur velut medium ad contemptum exercendum vel ostendendum, & tunc proprie dicitur agi ex contemptu. 238

§. 3. Contemptus formalis potest esse vel internus tantum vel simul externus: Internus tantum, est judicium, quo quis reputat alterum vilem, directe & exercite saltem intendendo habere pro tali, totaque libertas, & moralitas hujus judici habetur ab actu voluntatis, qui illum imperat vel in eum consentit, uti libertas & moralitas hæreticos habetur ab actu voluntatis illiam imperante vel in eam consentiente: atque ex illo judicio, & illa volitione fit unum, quod est contemptus internus, in genere moris completus, & interne consummatus. Potest autem esse etiam alia hæc secunda volitio dicitur contemptus affectivus; ex cujus imperio si ponatur actio talis externa, hic contemptus affectivus per hanc actionem completur in ratione contemptus externi. Quod si poneretur actio externa de se apta contemnere, v. g. risus, attamen sine hoc imperio voluntatis, sive, non eo fine, ut contemptus internus, qui tunc adest, exerceatur, hæc actio externa non denominaretur contemptus externus, quia non fieret ex contemptu formali, sed tantum cum illo. 239

§. 4. Contemptus formalis Dei legislatoris aut legis divinæ etiam minimæ, est mortale ex toto genere, quia derogat supremæ potestati, & auctoritati Dei, quæ respectu omnium legum est eadem, & semper infinite digna æstimari; putatque Oviedo *controv.* 3. *p.* 5. *n.* 68. semper simul adesse errorem in fide, & blasphemiam, quia sic contemnens judicat, vel Deum æstimatione, vel legem Dei observatione esse indignam, quod est erroneum in fide, & blasphemum: alii tamen apud Herincx *d.* 7. *n.* 63. putant posse aliquem practice velle aliquid agere in despectum Dei, quamvis talem internum errorem non habeat, sicuti aliquis sine errore interno potest velle exercere actum externum idololatriæ. 240

Objic. Si mendacium ex contemptu Dei sit mortale, ergo idem peccatum est veniale, & mortale, hoc autem implicat, quia veniale & mortale habent proprietates oppositas. Resp. Ovied. *p.* 7. *n.* 95. vult dici mortale tantum, quia malitia actus desumitur ex omnibus circumstantiis in, & extrinsecis tanquam uno objecto adæquato, intra quod si sit aliquid grave, ratione illius actus dici debet absolute mortalis. Etiam dici potest cum Tann. esse veniale & mortale positive, idest, esse difforme legi uni leviter & alteri graviter obliganti, ideoque esse veniale respectu unius legis, & mortale respectu alterius; sed non est veniale aut mortale negative, idest, non est difforme legi vel tantum leviter vel tantum graviter obliganti; hinc proprietates, quæ videntur oppositæ, debent explicari præcisive per respectum ad legem unam leviter, & ad alteram graviter obligantem. 241

Inst. Implicat idem esse physice leve & grave, parvum & magnum, ergo etiam implicat idem esse tale moraliter. R. 1. Quamvis idem non possit esse physice leve & grave, &c. absolute aut respective ad eamdem rem, potest tamen esse tale respective ad diversa, nam tripondium est leve respectu centipondii, & est grave respectu semipondii; homo est parvus respectu turris, & est magnus respectu formicæ, tamen R. 2. N. conf. Disparitas est, quod esse physice leve inferat negationem gravitatis: esse physice parvum includat negationem majoris extensionis; eo quod sit figura: nihil tale est in illo, quod dicitur leve vel grave, parum vel magnum moraliter, quia tantum significat esse contra legem leviter obligantem, cum quo stat esse simul etiam contra aliam legem graviter obligantem, sicuti idem furtum rei sacræ est contra legem justitiæ & religionis.

§. 5.

190 *Objic.* 1. Mat. 5. dicitur, *qui solverit unum de his mandatis minimis*, minimus id est, nullus *vocabitur in regno cælorum*; Item Joan. 13. dicitur, *si non lavero te, non habebis partem mecum*: hæc autem lotio significabat remissionem venialium, ergo venialia excludunt a cœlo. Resp. *ad* 1. dicitur, *qui solverit, & docuerit sic homines*, prava interpretatione corrumpendo verbum Dei, ut explicat S. Hieron. & dicendo ibi non esse peccatum, ubi tamen est, ille nullus erit in regno cœlorum, quia hoc faciendo peccat mortaliter. *Ad* 2. Basilius explicat, si lavari nolueris, non habebis partem mecum, quia hæc inobedientia fuisset peccatum mortale: SS. Aug. & Bernard. explicant, non habebis partem mecum, priusquam lueris lotus a venialibus, quia venialia impediunt beatitudinem.

191 *Objic.* 2. S. Basil. *in qq. brevibus q.* 293. expresse dicit differentiam majorum & minorum peccatorum nusquam in novo testamento reperiri. S. Aug. *de vera & falsa pœnit. c.* 8. dicit ex misericordia Dei esse, quod venialia sint levia. Præterea multi PP. appellant venialia, quæ de se sunt mortalia, ergo apud ipsos in re idem est, esse mortale, & veniale. R. *Ad* 1. Plures apud Bellarm. *c.* 13. dicunt eum librum falso adscribi S. Basilio; alii dicunt tantum velle, quod a Monachis, cum quibus ibi agit, omnia sine discrimine sint cavenda, non quærendo an sint mortalia an venialia, & ita Evangelium sine distinctione etiam dicit omnia cavenda; & hæc responsio videtur bona, nam titulus quæstionis est, *quomodo ergo agi par est cum his, qui cum majora peccata declinant, minora perinde, ac si nihil referrent, committunt?* Ad 2. S. Aug. se ipse explicat, nempe ex Dei misericordia esse, quod ob venialia non negentur gratiæ actuales, sine quibus consentiretur in mortalia. *Ad* 3. notat S. Th. 1. 2. *q.* 87. *art.* 2. peccatum apud PP. tripliciter dici veniale, imprimis a causa, si nempe fiat ex ignorantia vel fragilitate, tum enim dicitur veniale, quia est dignius gratia, quam si fieret ex malitia. Deinde ab eventu, quia per pœnitentiam obtinetur ejus venia, & est quasi veniale seu remissibile: atqui in his duabus acceptionibus sæpe a PP. confunditur cum mortali. Quando autem significat veniale in se, idest, tale, ut de se stet cum amicitia Dei, semper in natura sua distinguitur a mortali, nec PP. illud cum mortali confundunt.

192 *Objic.* 3. Omnis offensa Dei est pejor quam offensæ infinitæ creaturarum: sed hæ essent malitiæ infinitæ, ergo etiam omnis offensa Dei est malitiæ infinitæ, ergo est mortale. Deinde, omne veniale est plus odibile, quam infinitum bonum sit amabile: potius enim esset carendum infinito bono, quam committendum veniale, sed infinitum bonum est infinite amabile, ergo veniale est infinite odibile, ergo malitiæ infinitæ, ergo mortale. Præterea pœna æterna damni & sensus est minus malum, quam unicum veniale, ergo qui committit veniale, meretur utramque pœnam æternam, ergo meretur mortem æternam, ergo est moraliter mortale. R. *Ad* 1. Offensæ infinitæ creaturarum nullam haberent malitiam Theologicam, hanc habet veniale, & ideo superioritate ordinis illas superat. *Ad* 2. Veniale est infinite odibile, absolute, n. respective ad electionem ejus præ bono, idest, potius debet in infinitum odio haberi, quam eligi propter quodvis bonum etiam infinitum, c. ex quo tantum sequitur nullam esse eligibilitatem in veniali, non autem esse malitiam infinitam, nam nec possum eligere unicum veniale, ut impediam omnia mortalia aliorum hominum, nec tamen inde sequitur veniale esse pejus quam mortalia. *Ad* 3. N. conf. veniale habet in se malitiam moralem; quia est volitio libera malitiæ objectivæ, pœna non habet, quia consistit in perpessione mali extrinsecus illati, ex quo plus non sequitur, quam quod veniale nullo modo sit eligibile, pœna autem possit eligi, ut vitetur veniale, sed non sequitur, quod veniale non possit satis puniri per quamvis pœnam, quia pœna in ratione pœnæ seu correptionis potest esse major, quam veniale sit malum in ratione culpæ, & saltem est certum, quod veniale non mereatur privationem amicitiæ Dei.

Inst. 1. Minimum opus bonum meretur præmium æternum, ergo minimum opus malum meretur pœnam æternam. R. N. conf. quando opus bonum meretur præmium æternum, hoc habet a supernaturalitate, & quia operans est per gratiam, vel fit filius Dei, cui sic operanti appromissa est gloria & hæreditas æterna, nihil tale est, quod reddat veniale dignum pœna æterna.

Inst. 2. Saltem veniale, quod committitur ab illo, qui est in mortali, merebitur pœnam æternam, sicut actus, qui fit a justo, meretur præmium æternum. R. N. seq. quia opera bona dignificantur a personæ dignitate: objectum enim complacentiæ divinæ est opus etiam prout est a tali persona per gratiam dignificata, opera mala de se sunt indigna & ingrata Deo, neque semper indignificantur ratione operantis aliunde accidentaliter indigni, nam si fient ab hoste censentur minus mala, cum indignius sit aliquod malum inferri ab amico vel filio, secundum illud Psalm. 54. *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: tu vero homo unanimis &c. qui dulces mecum capiebas cibos &c.* ergo objectum hujus displicentiæ non tam est persona operans, quam opus ipsum, quod exigit puniri, non secundum indignitatem accidentalem operantis, sed secundum malitiam suam: cum hoc tamen stat, quod ob naturalem quasi vilitatem personæ offendentis quandoque censeatur offensa major, uti si rusticus percutiat nobilem censetur gravius, quam si nobilis nobilem; quia talis vilitas naturalis subjecti in æstimatione prudentum plus auget indignitatem operis, quam vilitas tantum accidentalis per peccatum.

Inst. 3. Veniale est contra legem minantem gravem pœnam, scilicet mortis temporalis vel Purgatorii, quam veniale meretur, ergo est mortale, gravis enim obligatio legis civilis ex eo colligitur, quod minetur pœnam mortis. R. Mors temporalis vel Purgatorium respective ad Deum & vitam æternam est quid leve: respectu legum humanarum est quid grave, quia est summum, quod possunt inferre homines.

Objic. 4. Quod veniale remittatur, est ex gratia Dei, ergo 193
posset non remitti, ergo posset semper puniri, & quod non semper puniatur, est Dei misericordia, ergo de se est mortale. Est ex gratia Dei, sed suo modo debita, quia gratia Dei, quam veniale non tollit, exigit ejus aliquando remissionem fieri, potestque homo condigne pro illo satisfacere aut saltem satis pati. Quod si forte non remittatur aut etiam æternum puniatur in inferno quia conjunctum est cum mortali, id non est ex natura peccati venialis, sed per accidens ob statum damnati propter mortale.

Inst. Deus posset non acceptare satisfactionem pro veniali, tum autem homo propter veniale privaretur æterna beatitudine, ergo tale veniale esset mortale. R. Deum tum acturum ut absolutum Dominum, & præter naturam ac exigentiam gratiæ: de cetero veniale ex se non mereretur æternam privationem gloriæ, alias etiam mereretur privationem æternam gratiæ, quæ confert jus ad gloriam æternam.

Objic. 5. Peccans venialiter, v. g. disputans ob vanam glo- 194
riam, ponit finem ultimum in creatura, sibi enim quærit illud bonum gloriæ, & in illo sistit, ergo peccat mortaliter, nam mortale est habere alium finem ultimum, quam Deum. *Nec refert*, quod hic alius finis sit aliquid leve, *nam* tanto indignius est, ut in eo ponatur finis ultimus. R. N. antec. tum enim tantum poneretur finis ultimus in creatura per veniale amata, si quis ex affectu ad hanc paratus esset transgredi alia graviora præcepta, ut recte Suar. *d.* 2. *s.* 6. *n.* 12. De cetero, si hoc non fiat, & maxime si venialiter peccans sit in gratia, quasi habitu refert illud bonum creatum in Deum, uti habet S. Th. *supra art.* 1. *ad* 3. vel quia habet habitum charitatis, qui est ordinatio ad Deum vel quia veniale refertur ad bonum peccantis, peccans autem per habitum charitatis refertur ad Deum, quod sufficit, ut veniale improprie dicatur habitualiter referri ad Deum, uti notat Gonet. *d.* 9. *n.* 72.

Inst. 1. Ergo si peccans venialiter sit in mortali, tum habet creaturam pro fine ultimo, non enim habet habitum charitatis, quo ordinetur ad Deum. R. N. seq. quia illud veniale, quantum est de se, non excludit habitualem ordinationem actus humani ad Deum, cum non excludat charitatem, quæ ad Deum ordinat: per accidens autem est, quod illa ordinatio excludatur per mortale adjunctum.

Inst. 2. Disputans ob vanam gloriam non refert actu vanam gloriam ad Deum, quia disputat ob suam & non ob Dei gloriam: imo si suum peccatum refert ad Dei gloriam, vellet Deum honorari per peccatum, in quo esset gravis irreverentia & hæresis, ergo talis actus sistit in illo suo bono creato, ergo actu habet illum suum bonum creatum pro fine ultimo. *Respondet* 1. Suar. *s.* 4. *n.* 11. habere bonum creatum pro fine ultimo, negative tantum, idest, non referre in Deum tanquam finem ultimum, attamen non ideo velle, ut Deus non sit ultimis finis, sicuti si quis fagittam emittat in liberum aerem, fagitta non tendit in metam, sed non ideo habet aliam metam; neque est de ratione ultimi finis, ut etiam mala ad illum referantur, sed tantum ub bona, & ut per mala simpliciter non deferatur. *Respondet* 2. Gonet *n.* 82. talem habere bonum creatum pro fine ultimo, non simpliciter; sed secundum quid, idest, excludere tantum relationem actualem illius actus ad Deum, non tamen habitualem, uti ante dictum est, & utraque responsio in idem recidit. An & qualis sit obligatio omnia referendi ad Deum, dicetur a n. 208. & intelligi potest ex jam dictis.

Objic. 6. Veniale contemnit Deum, ergo est mortale. *Prob.* 195
ant. ideo mortale contemnit Deum, quia immediate est contra amicitiam Dei & mediate contra Deum, sed veniale est immediate contra familiaritatem Dei, & mediate contra Deum, ergo veniale contemnit Deum. R. N. ant. ad prob. disparitas est, quod nolle amicitiam sit simpliciter deserere Deum, nolle autem familiaritatem, non sit simpliciter deserere Deum, sed tantum modum perfectius habendi Deum; sicuti non videre Deum est separari a Deo, & damnari, sed videre remissius est tantum separari a modo clarius videndi.

Inst. 1. Veniale minuit amicitiam Dei, ergo est contra amicitiam Dei, ideoque mortale. R. Minuit amicitiam Dei præhabitam, minuendo gratiam, per quam sumus amici Deo, n. nullus enim gradus amicitiæ præhabitæ tollitur per veniale; minuit amicitiam Dei habendam, impediendo actus perfectiores, quibus augeretur gratia, aut etiam disponendo ad perdendam Dei amicitiam, c. per hoc autem non peccatur graviter, quia non est obligatio saltem gravis ad illos actus perfectiores, aut ad augendam gratiam, aut ad cavendas omnes occasiones remotas perdendæ Dei amicitiæ.

Inst. 2. Si humanitas Christi committeret veniale, perderet unionem cum Deo, ergo signum est esse mortale: quia tollit gratiam & dividit a Deo. R. N. conf. hoc tantum est mortale, quod tollit amicitiam Dei, veniale tolleret unionem physicam cum Deo, non ex oppositione cum amicitia Dei, sed ob perfectissimam sanctitatem, quæ convenit personæ divinæ, qualis est Christus, cum qua sanctitate stare non potest veniale.

Objic. 7. Si daretur veniale, esset v. gr. detractio famæ in 196
materia levi, hoc autem peccatum non est veniale: quia est ablatio majoris boni, quam sit ducatus, sed ablatio ducati est mortale, ergo. R. Detractio levis est ablatio boni ex genere suo & politice majoris, attamen simpliciter & Theologice parvi in illo suo genere, datur enim in omni genere boni creati aliquid simpliciter Theologice parvum, ratione cujus peccatum dicitur leve, quamvis illud bonum secundum comparationem cum bono inferioris ordinis censeatur politice majus.

Objic. 8. Incredibile est, quod duo furta, quæ non distant ad 197
ad inviicem nisi unico nummo, ex natura sua ita differant, ut

unum

unum tollat amicitiam Dei, & sit punibile pena æterna, alterum autem non; sed hoc dicendum est, si detur mortale & veniale ex natura sua, nam ponamus materiam gravis furti esse determinate aureum; qui hunc furatur peccat mortaliter, qui furatur minus unico nummo, peccat venialiter, ergo. R. Hanc difficultatem esse solutam *lib.* 3. *p.* 1. *n.* 1001.

198 *Q.* 32. *Quænam peccata de se sint mortalia, & quænam venialia?* R. Dari mortalia & venialia ex se talia, constat ex dictis a n. 175. sed determinare, quænam illa sint, est periculosissimum & difficillimum, inquit S. Aug. *de Civit. Dei l.* 22. *c. ult.* & S. Th. *quodl.* 6. *a.* 15. ait, *Omnis quæstio, in qua de peccato mortali quæritur, nisi expresse veritas habeatur, periculose determinatur*. Universaliter dici potest ibi esse mortale, ubi est materia gravis & quantitas notabilis, in quam tenditur cum plena advertentia & pleno consensu; e contra ibi esse veniale, ubi saltem unum horum deest, ut intelligetur ex sequentibus; & ut a primo, quod est gravis materia inchoemus, supponendum est mortale aliud esse tale per se sive ex genere & objecto, aliud per accidens; mortale per se est, intra cujus objectum est aliquid secundum se grave, idest, graviter repugnans naturæ rationali, ut furtum; vel oppositum legi graviter obliganti, uti omissio Missæ die festo; nam intra objectum furti est aliquid, quod graviter repugnat juri naturæ, v.g. ablatio ducati, & intra objectum omissionis Missæ est aliquid, quod graviter opponitur præcepto Missæ, v.g. omissio medietatis. Mortale per accidens est, cujus objectum non est aliquid de se grave, tamen ob circumstantiam, quæ accedit, fit objectum illius grave, v. gr. verbum jocosum in circumstantia gravis scandali; quod datur innocentibus, mendacium in circumstantia conscientiæ erroneæ; qua judicatur esse mortale, vel in circumstantia gravis damni, quod per illud causatur proximo. Hic dubitatur, quænam peccata sint per se mortalia, quænam per se venialia.

199 §. 1. Mortale per se est duplex, aliud ex toto genere, aliud tantum ex genere suo. Mortale ex toto genere est, quod semper est mortale, itaut intra idem genus non possit dari veniale, per se loquendo, idest, spectata materia ipsius peccati, præscindendo ab erronea conscientia, semiplena advertentia, vel indeliberato consensu. Mortale ex genere suo tantum est, quod per se est mortale, ita tamen, ut intra idem genus dari possit veniale.

200 §. 2. Mortalia ex toto genere sunt, quæ vel directe sunt contra Deum aut aliquam ejus perfectionem, vel quæ in gravissimum generis humani præjudicium cederent, si haberent parvitatem materiæ, vel quæ sunt circa rem absolute gravem, quæ non est capax ullius latitudinis, sed quasi in indivisibili consistit.

201 *Ad* 1. *genus* spectat 1. Infidelitas, per quam, si res etiam minima discredatur, derogatur vel infinitæ veracitati Dei, quæ se interponit pro veritate talis rei revelatæ, vel ejus fidelitati, qua promisit ita assistere Ecclesiæ, ut non permittat errare in proponendis fidei rebus. 2. Blasphemia, per quam aliquid imperfectionis attribuitur Deo, vel aliquid perfectionis adjimitur, quod ipsius excellentiæ derogat; si tamen Blasphemia sistat in Sancto, ut si per jocum dicas S. Crispinum fusse futorem, poterit esse veniale, uti habent Sanch. Ovied. *contr.* 3. *p.* 4. *nu.* 47. aliique apud Dianam *p.* 5. *tr.* 5. *R.* 3. contra Lorcam. 3. Odium, quo quis vult aliquid, quia Deo malum est, etiamsi sit levissimum, quia hoc derogat infinitæ ejus amabilitati. 4. Perjurium, quo infinita Dei veritas vocatur in testimonium falli, uti constat etiam ex hac prop. 24. ab Innocentio XI. damnata, *Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem*. 5. Desperatio, quæ derogat, vel fidelitati, vel misericordiæ, vel omnipotentiæ Dei. 6. Præsumptio, quæ derogat justitiæ Dei, quasi hoc punitura non esset, vel justo languidius processura; hinc audiendus non est Bonæspei *de Spe d.* 4. *n.* 48. putans eum peccare venialiter, qui ex præsumptione bonitatis Dei peccat venialiter, aut ex eadem differt pœnitentiam ad breve tempus. 7. Simonia saltem juris naturalis, uti dictum est *l.* 3. *p.* 1. *n.* 198. De simonia juris Ecclesiastici, vide dicta *l.* 4. *n.* 672. 8. Huc etiam spectant superstitio, divinatio, fortilegia, magia, si per illa directe tribuatur creaturæ, quod soli Deo est proprium, v. g. scientia futuri liberi, potentia ad aliquid supernaturale, Diana *R.* 29. 9. Huc reducit Rhodes *d.* 1. *q.* 3. *s.* 2. §. 2. irritationem Sacramentorum; quia sit gravis irreverentia institutioni Christi, si per quidvis, etiam levissimum, frustrentur fine. Cur autem hæc omnia sint mortalia, quantumcumque parva sit materia, est hæc ratio; quia semper inventur in his integra ratio irreverentiæ, nec propter materiam magnam vel parvam variatur judicium morale.

202 *Ad* 2. *genus* spectant. 1. Homicidium; si enim unquam liceret, gravissimæ perturbationes inveherentur in Remp. humanam. *Nec obstat*, quod homo non fuisset forte nisi unico quadrante supervicturus, quia adhuc vita illa nullo pretio est satis æstimabilis, tam ratione sui, quam bonorum actuum, qui ea durante fieri possunt. 2. Peccata, quæ extra Matrimonium funt in materia venerea, uti dictum est a n. 98. si enim vel minima voluntas venerea esset tantum venialis, tunc ex vehementia propensionis ad illam, & exigua aversione a peccato veniali sequeretur immensa corruptio naturæ, in gravissimum præjudicium generis & propagationis humanæ, uti recte notat Haun. *de peccat.* *n.* 412. & late probat Sanch. *in Decal. l.* 5. *c.* 6.

203 *Ad* 3. *genus* reducunt aliqui cum Diana *R.* 12. materiam jejunii naturalis prærequisiti ante Communionem, hoc enim graviter præcipitur in reverentiam Eucharistiæ, & frangitur per quidvis etiam minimum sumptum per modum cibi vel potus. Idem dicunt de statu gratiæ prærequisito ante Sacramenta vivorum, qui status, quamvis sit capax latitudinis, cum gratia possit esse major vel minor, tamen absolute requiritur status alicujus gratiæ, ut tale Sacramentum, per se loquendo, suscipiatur. Aliqui eo reducunt materiam fractionis sigilli, quia quantumcumque leve aliquid ad sigillum spectans reveletur, semper absolute solvitur sigillum, & peccatur mortaliter, Diana *R.* 8. ubi *R.* 9. simili modo loquitur de sollicitatione ad turpia, quæ fit in Confessione. Item huc spectat materia mistionis aquæ & vini pro consecratione, quia quantumcumque parum aquæ addatur, satis est; si nihil addatur, est mortale. Alia similia adducit Bonæspei *de pecc. d.* 9. *nu.* 61. sed recte notat in plerisque saltem requiri parvitatem materiæ. An autem talia peccata, quæ de se non admittunt parvitatem materiæ, dici possint eam admittere, prout subsistant præcisioni formali peccantis, quæstio est parum utilis, pro qua videri potest Bonæspei *a n.* 25. Ratio omnium antedictorum est, quia per singula illa peccatur mortaliter, & manendo in materiis illorum peccatorum non potest peccari venialiter, ergo sunt mortalia ex toto genere.

§. 2. Mortalia ex genere suo tantum, sunt, quæ repugnant, 204
1. Charitati erga se ipsum & proximum, sic enim graviter vel leviter peccatur nocendo bonis spiritualibus, & corporalibus tam propriis quam alienis. Item per odium, invidiam, crudelitatem, immisericordiam &c. 2. Religioni, nam subtrahi potest de cultu debito Deo, v. g. de oratione, multum vel parum, potest furto subduci res sacra, magna vel parva, reliquiæ parvæ, vel magnæ; & sic peccatur graviter vel leviter, Diana *R.* 35. Idem est in materia juramenti promissorii, secundum dicta *l.* 3. *p.* 1. *n.* 305. si enim non servetur, peccatur contra fidelitatem Deo debitam graviter vel leviter, prout materia erit. Et idem est de transgressione voti. 3. Pietati, obedientiæ, & observantiæ debitæ Superioribus, S. Th. 2. 2. *q.* 105. *a.* 1. 4. Humilitati, quæ respicit subjectionem hominis ad Deum, contra quam graviter peccatur per superbiam si quis existimet se habere aliquid a se, aut habere quidem a Deo, sed ex suis meritis, aut in aliquo non indigere auxilio Dei, S. Th. *q.* 162. *a.* 5. Communiter tamen peccatur tantum venialiter, v. g. per elationem quamdam animi, vanam complacentiam, inanem gloriam aut jactantiam. 5. Justitiæ, per vulnerationem, furtum, detractionem, judicium temerarium, quæ, prout res est gravis vel levis, sunt mortalia aut venialia. De suspicione temeraria vide dicta *l.* 3. *p.* 2. *n.* 1177. Item de usura dictum est *ib. n.* 848. Difficillius est determinare, an detur in electione minus digni præ digniore, v. g. ad pinguem parochiam, in casu, quo est parva inæqualitas dignitatis: affirmant Sot. Ban. Valentia, Rodriq. Less. Fill. Lugo *de just. d.* 35. *n.* 21. quia parum pro nihilo reputatur; negat Tur. quia talis peccat venialiter, secundum AA. cit. ergo hoc non reputatur pro nihilo: deinde supposita dignitate majore est absolute gravis materia, sicuti supposita indigentia extrema æquali est absolute gravis obligatio, ut prius subvenias consanguineo quam extraneo, inquit Diana *R.* 13. qui tamen utramque sententiam fatetur esse probabilem. Et *R.* 14. recte docet cum communi dari parvitatem materiæ in negatione debiti conjugalis, v. gr. ad medium diem. 6. Temperantiæ, ad quam spectant peccata, quibus excediturin delectationibus, præcipue tactus & gustus. Ad tactum spectant delectationes sensibiles, quibus peccari potest mortaliter & venialiter, secundum dicta *l.* 3. *p.* 1. *a n.* 893. Ad gustum, comessatio, per quam grave vel leve damnum infertur valetudini: Item ebrietas in quo ob voluptatem causatur plena vel semiplena privatio rationis: quamvis hæc duo peccata potius aliunde, quam præcise per oppositionem cum temperantia, habeant malitiam gravem, nam licet semper sit peccatum quærere voluptatem in cibo & potu, si voluptas illa non referatur ad ullum honestum finem, uti dicetur *a num.* 310. non videtur tamen unquam peccari mortaliter, si nihil aliud accedat; in comessatione autem accedit notabilis corruptio valetudinis, per quam graviter peccatur contra charitatem propriam, & contra jus, quod solus Deus haber in corpus & vitam nostram. In ebrietate accedit specialis dissonantia a natura rationali, quia ratio violenter & temere exturbatur absque potestate brevi redeundi ad ejus usum, per quod homo fit veluti pecus. Vide dicenda *a num.* 319. Similiter peccari posse graviter vel leviter in plurimis aliis casibus docet Diana *loc. cit.* & speciatim id docet de mendacio in Confessione, *R.* 27. De verbis consecrationis, *R.* 39. & 41. De conjunctione materiæ & formæ Sacramentorum, *R.* 40. De omissione partium Canonis, *R.* 45. De titulo Ordinationis, *R.* 20. De dilatione pœnitentiæ Sacramentalis, *R.* 15. De alienatione rerum Ecclesiasticarum, *R.* 57. De celebranda Missa post meridiem, *R.* 58. de dimissione habitus Religiosi, *R.* 61. De gestatione tonsuræ clericalis, *R.* 60. De percussione Clerici, *R.* 65. De communicatione cum excommunicato, *R.* 21. De violatione interdicti, *R.* 59. De ingressu vel egressu clausuræ religiosæ, *R.* 22. De lectione & retentione librorum hæreticorum, *R.* 42. & 43. Ratio autem omnium antedictorum est, quia per singula illa peccari potest mortaliter, & manendo in materiis illorum peccatorum potest peccari etiam venialiter; tum nempe peccatur mortaliter, quando importatur multum materiæ; tum venialiter, quando importatur parvum materiæ; ergo illa ex genere suo tantum, & non ex toto genere sunt mortalia.

§. 4. Venialia ex genere suo sunt quæ opponuntur, 1. Libe- 205
ralitati, uti prodigalitas, & tenacitas; item avaritia, quæ prout immoderate inclinat ad opes, etiam cum injuria proximi, sic opponitur justitiæ, & est ex genere suo mortale; prout autem inclinat ad immoderatos affectus circa opes, circa injuriam proximi, sic opponitur liberalitati, & est ex genere suo veniale, S. Th. 2. 2. *q.* 118. *art.* 3. & 4. 2. Magnificentiæ, uti parsimonia, & profusio sumptuum, scilicet nimis parva aut magna, respective ad opus faciendum, S. Th. *qu.* 134. & 135. 3. Veracitati, uti mendacium, de quo S. Th. *q.* 110. *a.* 4. ad quod spectat simulatio, qua quis se exhibet alium exterius, quam est interius: Item hypocrisis, qua quis simulat sanctitatem, est quæ veniale de se, potest tamen aliunde esse mortale, uti si contemnat sanctitatem, quam simulat, vel si per hoc intendat